

ROMAAN

№ 18

SISU:

- H. Courths-Mahler: Griseldis.
R. L. Stevenson: Häältesaar
G. A. Becquer: Uskuge Jumalat.
G. af Geijerstam: Wana piibel.
Omar Khayam: Nishapuri päiksemaalt.
K. Tetmajer: Mälestus.
Hiina jutt: Jü-leheke.
Hans Aanrud: Kukewõitlus.
Edgar Wallace: Kadunud miljon.

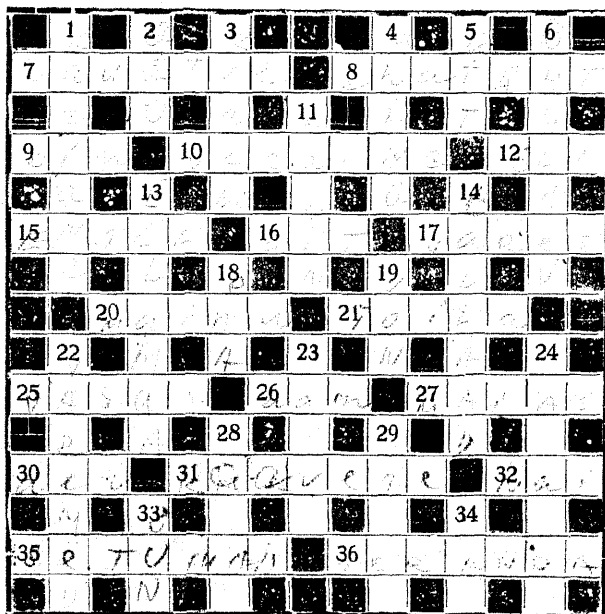

*Kirjastus-osaühisus „Arenq”
Tallinn, 1925. IV. aastaköök.*

Kindmõistus

Nr. 18 (84).

Ristsõnademõistus.

Sõnade tähendus.

Pahemalt paremale poole:

7. Liikumisvahend.
8. Taewa täht.
9. Väike weekogu.
10. Wanaaegne raha.
12. Tarwitatakse iga masina juures.
15. Järw Tartumaal.
16. Panipaik.
17. Lind.
20. Kitzbergi noorepõlwe teos.
21. Ilusam mererand Wirumaaal.
25. Tarwilik tööriist igale.
26. Nõu wedeliku hoidmiseks.
27. See, kes kõike head armastab.
30. Edasiliikumise abinõu paadi juures.
31. Kodumaa linn.
32. Kardetawam weeloom.
35. Maakond
36. Mis ei puudu suwilal.

Ülewalt alla lugedes:

1. Tähtis ametmees maal.
2. Mida igast ettevõtetst loodetakse.
3. Üks meie minister.
4. Kalapüügi riist.
5. Waese peawari.
6. Modern liikumiswahend.
11. Pikkuse mõõt.
13. Tuntud turbatööstus.
14. Luuletus mis jutustab.
18. Tuntud tarwitajate ühisus Tallinnas.
19. Meie maa endine suurnik.
22. Wana aja mälestused.
23. Päästab mitmestki hädast.
24. Paljude wäljarändajate eesmärk.
28. Muistne mõõt esiwanematel.
29. Mida riigimeestele antakse.
33. Maitsew puuwili.
34. Toidab kõiki.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 25. oktobrini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ Nr. 22 (88).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) 1 aastakäik „Romaan“ 1925. 2) J. Lintrop — Surnute püha; 3) O. Lutsu — Inderlin.

„Romaani“ talitus.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk.	750.—
1/2 " (12 nr.nr.)	"	400.—
1/4 " (6 nr.nr.)	"	225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	"	80.—
Üksiknumber	"	40.—

Toimetaja: P. GRÜNFELDT.

Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.

TALITUSE ADDRESS:

Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16

(üks B Laenupanga majas).

Telefon 12-53.

KUULUTUSTE HINNAD:

1/1 Ihk. M. 3500.— 1/1 Ihk. M. 900.—

1/2 " " 1750.— 1/8 " " 450.—

1/3 " " 1200.— 1/16 " " 225.—

Tekstis 50% kallim.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 18 (84)

September 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

8

Neglaselt äigas ta käge üle oma otsaesise ja sõnas tagasihoidliku häälega: „Sumal ta-fugu teile, mis teie mulle praegu olete teinud, preill von Ronach. Teie ei wõi sugugi arvata, milline heategu see on ühele põlatud, süüblaseks tunnistatud mehele, kui teegi talle ütles: ma usun sind. Kaks inimest on mulle seda senini öelnud, mu wana toapois ja mu sugulane Beate. Ja ema Anna on mulle seda kirjutanud. Aga need inimesed tunnewad mind täiesti ja pidid teadma, et süütu olin, et selleks teoks wõimetu olen. Aga teie — ei tunnud mind ja teilt on mulle kõige suurem heategu. Teie olete mu olukorda kõige paremini mõistnud. Jah — ma oleksin sel õhtul midagi lorda wõinud saada, mis enam heaks poleks saanud teha. Aga selle eest, mis ma teinud, olen ikka alati ausalt wälja astunud ja walega ei oleks ma oma süüdi katma läinud. See oleks minu iseloomu juures wõimatu. Ja et teie seda nii õieti olete mõistnud, teeb mulle headmeelt, nagu mulle seda enam kaua miski ast pole teinud. Roorem mu hingel on wähe kergenenud — ma tänan teid. Tõhin ma teile oma kätt ulatada? Siiani pole ma seda julenud, kuna ma uskuda ei wõinud, kas teie seda kätt koshumata vastu wõiate. Nüüd julgen teilt seda paluda.“

D, kuidas nüüd Grifeldise päikesesilmad sä-rama löid. Ta oleks naerda ja hõijata wõl-

nud, kui krahw ütles: „Roorem mu hingel on kergenenud.“ Ta andis ruttu temale oma käe ning ei rahuldunud mitte ainult sellega, et seda leplikult seal olla lasta, waid ta wastas ta sõrmede sooja pigistust, nagu näidata tahtes, et ta selle eest tagasi ei kõhku. Kui krahw oga sealjuures kirjeldamata pilguga ta silma waatas, läks ta ometi wähe segaseks ning tõmbas oma käe tagasi.

„On teil weel muud kärke minule, herra krahw?“ küsis ta ruttu.

Krahw pidi naeratama. Nii ausalt ja wah-walt oli ta oma weendumusele ilme annud, küsimata, kas see, mis ta temaga rääkis, ta wahelorra raamides sobis. Kui inimene inimefega oli ta rääkinud ja oli talle tugewa surwega käe ulatanud. Ja nüüd, kui ta sellest ise aru sai, kõhkus ta ometi, et oli kõif seltskondlikud ettekirjutused kõrwale jätanud.

„Nüüd teeb see teile küll muret, et oma impulsile jälgides, ühele õnnetule head olete teinud. Algul nii suurüdamlikult — ja nüüd nii aralt,“ ütles ta heatahtliku pilguga.

Grifeldis nägi naeratust, kuultis tasast pilget ja kuigi tal süda wärises, jäi ta wahwaks ning naeratas krahwile wastu.

„Jah teil on õigus, kui selle üle nalja heidate, herra krahw. Ei saa ennast mõnikord parema tahtmise juures kirjariinlastest mõist-lustest wabastada, kui nii harjumata oled an-

dunud otskohesele tundmusele, mis seaduklikult pole linnitatud."

Krahw waatas talle liigutatult silma.

"Wahwa olete teie — nii wahwa, et ise ennast kitsarinnaliseks tunnistate. Ma hindan seda wahwust teie juures kõrgelt. Näske mul teie jaoks ei ole — ja neid ei saa mul ka kunagi olema. Inimesele, kui teie olete, ei anta kaste. Aga kauem ma Teid nüüd enam finni ei pea. Ainult tahan Teile veel brida, et mul nüüd üle hulga aja esimene rõõmus tund oli. Ja ühte soowi tahaksin ma Teile veel väljendada. Tõhin ma seda?"

Griseidits oli päästi tõusnud ja ka tema tõusis üles. Tõolide paigalt liitubes põgenes komites Beate, kes kõrwalloas ukse juures eesriide taha seisma oli jäänud ja luuranud. Ta oli oma kahjuks juiwajamisest ainult katkendid kuulnud, kuna ta krahwi töösuppa wiiwale uksele, lähemale põlnud julenud tulla. Niiligi ta peaaegjalikult kuulnud, kuidas õpetamast räägiti. Aga sellest oli ta aru saanud, et krahw Harro hääle toon ifka soojemaks muutus. Ja see läitis seda meelestu armukadedusega.

Nüüd, märgates toolide liigutusest, et jutujamine lõpul oli, ruttas ta tasa sealt ära.

Wahepeal ütles Griseidits: „Palun, awal-dage see soow, herra krahw. Ma soowin, et seda Teile wõin täita.“

Krahw ohkas.

"Teie wõite seda, kui tahate. Tahan Teid paluda, mulle lubada, et ma mõnikord, kui mul raske on ühele inimesele mu piinadesse lasta waadata, et Teie see inimene o'elсите. Ma palun Teid mulle lubada, et teinekord Teile omast murest jutustan. Mul pole kedagi, kellega selle üle wõin rääkida, mitte kellegi juurest ei leiaks ma nii palju arusaamist, kui Teie juurest. Ja Teie õpetasite mind täna, et see wõib heategu olla, sellest rääkida, et parem on mõnikord wäljendada, mida surrukawaimin ainult seestpoolt närib."

Griseidits'e silmad hakkasid särama.

"Seda soowi täidan ma südamest hea meelega, herra krahw. Olen uhke Teie usalduse peale. Ja mul ei tarwitse wist küll linnitada, et Teie minu juures küll oma muredest arusaaja osawõtu leiata."

Krahw haaras ta käe, selle wäikese kindla, energilise käe, mis oli harjunud takistusi teel kõrwaldama ja kindlalt finni wõtma.

"Ei, Teie ei tarwitse seda linnitada, ma ei tahtle selle juures ja täna Teid südamest."

Sellega tõstis ta Griseidits'e käe oma huultele.

Neiu näo'e lõi puna.

"Teie lubate, et nüüd ära lähen. Gilda on wast juba ülewal ja o'lsib mind."

Krahw kummardas peaga.

"Jah — minge. Tean, et Teie oma peale wõtetud kohust tõsiselt wõtate — mu lapsele ema asemel olla."

Griseidits läks ruttu wälja, sest ta tundis, et ennast nüüd jälle kokku pidi wõtma. See tund oli talle n'i palju annud ja teda sügawalt liigutanud.

Krahw Harro waatas talle järele, sügawatsese mõtetesse wajunud.

"Säärane elufeltiline — säärane uhke, waitne ja kindel olemus, nii palju wärskuse tugewa teadmisega, niisuguse headuse ja naiselikku õrna meelega — jah — säärast elufeltilist oma kõrwal näha — see on dige õnn ühele mehele. Säärase abikaasaga poleks ma elulainetel laewaõnnetust kannatanud. Kui wõiks ometi veel lord otsast peale hakata!"

Mõnda mõtistles ta ärrituses.

Ja ta ei wõinud oma mõtteid lahti kiskuda sellest, mis Griseidits talle oli öelnud. Ta kordas seda ifka jälle enesete ja kojutas end sellest, nagu janune wärskel allikal.

Siis istus ta oma kirjutuslaua taha ja kirjutas ema Annale, kui wäga ta teda tänab, et oli nii tubli ning imelismäär'e noore daami tema maija saatnud, kes tõesti ta lapsele eeskujulik kaswatajanna wõis olla.

"Sest tema eeskuju läbi wõib ta rohkem kätte saada, kui kõikide heade õpetustega," kirjutas ta temale.

Ja selle kirja luges ema Anna, kui ta kätte oli saanud, mitu korda läbi. Ming peen, heatahtlik naeratus mängles sellejuures ta huulte ümber.

* * *

Griseidits oli krahwi juurest ära tulles Gilda tuppä läinud. See magas siiski weel. Siis ruttas Griseidits üles oma tuppä. Ta pidi nüüd mõned minutid enesest wälja lastma hoowata, mis äsja üle elanud. Sest see jutujamine krahw Treuenfelsiga oli temale kogu läbielamus.

Ta langes oma ärrituse sunnil ühe keen-tooli ette põlwili ja peitis tõmbuwa näo käte wahjale. Ta hinges laulis ja hellses. Ta tänas armast Sumalat kõigest südamest, et oli aidanud koornat, mis krahw Harro hingel lasus, natukene kergendada. Ja ta palus südamest seda imet, mis tema süü päewawalgele pidi tooma.

Kogu oma südamega selle ime eest palwetades, kuulis ta äkki tawast kobinat. Ta waatas üles ja nägi imestades, et pilt, mis salaseina-

fapi uft kujundas, aeglaselt edasi liikus, nii et seinakapp täiesti ta piigule awanes. Ta kargas üles ja astus fapi juure. Seal juures oli tal kummaline tunne, mida ta enesele selgitada ei wõinud.

„Kuidas mõis see tulla, et see uks iseenesest awanes? Ma tean ju kindlasti, et ta kinni panin, ja luff töötab eriti kindlasti ning hästi,“ mõttes ta.

Wikkamisi sulgus ta ufje. Wäikene delfiin kargas jälle tafafe nagingaga oma raami. Ta raputas uft Nüüd oli ta päris kõwasti kinni ja ei tulnud kindlasti mitte enam iseenesest lahti.

„Ma pole teda wist täna hommikul, kui oma uuri wälja wõifin, mitte küllalt kõwasti sulenud,“ ütles ta enesele.

Ja ta ei aimanud, et taewas talle wäike näpunäite tahtis anda, millisel wiisil palunud imet mõis esle tuua.

Uga nii lähikefe nägemisega on inimesed. — Grifeldis ei annud edaspidi asjale tähtsust ja läks nüüd alla Gilda juure.

Täna ta krahw Harrot enam ei näinud. See ajal lasti see end wabanada. Grifeldis oli komtefs Beate ja Gildaga üifi teeauas ja nägi halwa tundmusega, kuidas komtefs kiwisatult ta wastas istus! Ka Gilda nägi seda ja peitis oma näo Grifeldise öla taha ning hüüdis kartlikult:

„O, tädi Beate — ma kardan find — ja teed nii kurja näo!“

Komtefs Beate lohtus ja sundis oma näole naeratusi.

„Wäike narrifene, kuidas mõid ja tädi Beatef karta?“ küfis ta.

Gilda nägu tuli jälle nähtawale.

„O, ja nägid nii kuri wälja — ja filmad tegid ja — nii —“

Ja Gilda katjus kurje, juhme filmi järele teha. See nägi wäga weider wälja Uga komtefs ega Grifeldis ei naernud selle üle. Komtefs tõmbas Gilda rutulife ja kalgi li'gutufege oma süüle, kuna ta kannatada ei wõinud, et Gilda end nii südamlifult Grifeldise wastu surus.

„Mu magus laps — mu waene, waene wäikene,“ ütles ta oma karebat häält pehmufele sundides.

Uga Gilda fikfus enda lahti ja rabeles ta käteft wälja Grifeldise poole tagasi.

„Dase mind — ja teed mulle haiget — ja ja ei tohi mulle welda waene wäikene.“

Seal wabasias komtefs oma käed nii äffi lapseft, et see oleks maha kukkunud, kui Grifeldis mitte wastu poleks hoidnud. Järju liigutufege lüftas komtefs Beate oma tafti ta-

gasi, tõusis üles ja läks ilma sõnalausumata wälja. Ta näol oli ilme, mida tõesti kartma pidi.

Ta läks üles oma tuppa. Siin wiskas ta enese diiwani'e ja peitis oma näo käte wähele. „Ma ei taha midagi ilma asjata teha. See blond lipitseja olewus ei pea mind misft hinna eesi effitama. Ja kui ta seda sellegipärast peaks tegema, siis —“

Seda pigistas ta läbi hammaste wälja ja ta filmis oli hirmus ilme, mis seda „fiis“ nii imelikult wõõralt täiendas. Kui Grifeldis oleks aimanud, mis peitus komtefs Beate mõtetes, siis oleks ta küll, tegu oma wahwuseft hoolimata, wärisenud.

Ka õhtuõögile ei ilmunud krahw Harro. Ja kui teener teatas, et herra krahw oma toas õhtuinet tahab wõtta, kuna tal seal tööd on, siis täitis Grifeldist ehamugaw tunne. Sõda läks tal wähe raskeks, sest ta teadis, et nüüd õhtuõögial komtefs Beatega üifi peab istuma.

Uga ka komtefs lasti enesele jõogi tuppä tuua kui kuulis, et krahw ei ilmu.

Nii sõi Grifeldis üffi.

Ta uuris iseeneses, miks krahw ennast ei näidanud. Ta ei aimanud, et krahw seda teinud oli selleks, et eneses tegutseda lasta seda, mis tänaft jutuaJamisel temas oli ärganud.

Kui aga Grifeldis peale õhtuõögi weel ford tafa Gilda magadistuppa astus, et waadata, kas see küllalt rahulikult magab, nägi ta krahwi oma tütre woodi kõrwal istumas, käed põlwele toetatud ja nägu kätesse peidetud.

Kui Grifeldis siise astus, waatas krahw üles. Ta tähendas ainult maifides magawale lapsele, märku andes, et ta Gildat tahtis waatama tulla. Krahw nitutas arusaadamalt pead ja Grifeldis läks jälle tafa wälja.

Üffildane mees waatas talle palawail põle-wail filmil järele. Siis läks ta tema jälle tagasi oma tuppa.

Gilda jäi jälle oma toatüdrufu Henriette walwe alla, kes enne ta amm oli o'lnud ja kel nüüd muud midagi teha polnud kui Gilda riideid korras pidada ja teda magamisajal walwata.

Kui krahwinna elas, siis polnud Henriettel midugi nii hea elu. Krahwinna mõis sada teenijat wahetpidamata jooksta lasta ning ei laifnud kedagi puhkama minna. Uga krahwinna surmast saadit oli loõffis nähtaw rahu. Seda said nüüd kõik teenijad tunda ja sellepärast ei leinanud leegi krahwinna järele. Teenijatetoas kõneldi midugi ka uueft las-watajannast. Selle üle oldi täiesti ühel nõul, et see hoopis teiftlugusel seifukofal asus, kui mademoifelle Perdunoif. Uga saadi ka aru, et

see hoop's telfifugune ifit oli, kui mademoiselle. Ta tarwitas seal juures wähe teenimist, oi alati lahke, sõbralik-meelne ning kuis walfjelt oma teed.

Nii lasti enesele seda noort kaswatajannat meeldida. Ja toapoifs Grollmann ja Henriette laulsid alati kiidulaulu Griseldisele. Neil mõlemil oli teenijaoskonnas kaaluw sõna öelda.

* * *

Nädalad olid möödunud sellest kui Griseldis Treuenfeldt lossi tuli. Ja nende nädatate jooksmisel oli ta nii kindlalt oma uue ümbrusega kokku kaswanud, et ta waewalt weel sellele mõtles, mis enne seda oli olnud. Kogu ta mõtlemine ja tundmus tugutses ainult Treuenfeldts.

Lihawõited olid lähedal. Siis lewad oli wäljas loodusel kõik hoiendama ja õitsuma wiinud ja Griseldis nautis seda esimest kewaadet, mis ta maal weetis, ja sellejuures weel toredas ümbruses, mis talle nagu taewa kingitusena osutus.

Ta wahelord Gildaga oli wäga südamlisiks muutunud. Laps hoidis õrna armastusega oma ilusat, noort kaswatajannat ja Griseldisele oli määratud õnnelik käsi selle noore inimese kaswamatiseks.

Waewalt armastas Gilda oma isa rohkem, kui Griseldist. Nende mõlemate inimestega oli ta wäike süda lähedas ühenduses.

Komtes Beate kaotas ikka enam ja enam oma lootust Griseldise pärast. Ja ta tundis wõimetu delusiega, kuidas teda selle poolt tahaplaanile suruti.

Ka seda nägi ta piinawa mõrudusega, et ta sugulane ikka sagedamini noore kaswatajanna seltskonda otfis. Demaga rääkis ta ainult kõige tarwilikumaiti asjust.

Sügaw mure selle pärast ja kadetus Griseldise peale närisid ta südant.

Waewalt wõis ta mõnikord oma tundmuse warjata ja krahw Harro waatles oma sugulast mõnikord pead raputades, kuna selle teguwis temale imelik ja kummaline näis.

"Wast on need ainult wanapiigalikud tujud. Tal peaks rohkem lahutust ja erutust olema," mõitles ta.

Ja omas headuses otsustas ta, talle soovitada puhkuseks ja lahutuselks wäikest reisi teha. Aga kui ta Beatele selle ettepaneku tegi, oli see nagu pöörane ja küsis, kas ta teda ma jast wälja tahab ajada.

Sinestades komtesfi tigeiduse üle raputas pead krahw.

"Kuidas tuleb sa selle peale, Beate? Ma märkan juba sest saadid, kui ma Treuenfeldtsi

tagast tulin, et sa wäga närwiliseks ja hajameelseks oled läinud. Ka minu äraolikul pidid sa seda juba o'ema, sest Grollmann rääkis mulle sellest, et sa närwiline ja fariilik olla. Ja see näib järjest halwemaks minemat. Ma takaksin sellepärast heameelega midagi sinu heaks teha. Wast on õhmuutus ja täielik wäljapuhkamine sulle hea. Ma tahan heameelega ühe reisi jaoks tarwisminewa raha sulle wälja lasta anda, et sa ennast jälle päriselt wälja wõid puhata!"

Aga komtes tõrjus selle kiirelt ja ärritatult tagast. Miski hinna eest ei tahunud ta müüd Treuenfeldtsi wabatahtlikult lahutada. Tema e oli elu ütlese ainult weel krahwi juuresolekul wäärt ja temast eemal olla tähendas talle surma. Dmas alati walwelolewas armukadeduses ei näinud ta krahwi ettepanekust muud, kui tahet temast mõneks ajaks lahti saada. Wast oli ta krahwile tüüts, kuna ta tema läbikäimist ilusa kaswatajannaga armustawate, terawate siimadega waatles. Ülemata kannatas ta selle armamise all, kannatas üldse ütlematuid piinu, millest muu keegi midagi ei teadnud, kui ta ise.

Selle jutujamamise järele oma sugulasega ütles ta enesele ometi, et ta tingimata peab ennast kokku wõtma, kui sellest mööda tahab saada, kui krahw energiliselt talle peale sundis mõneks ajaks Treuenfeldtsi lahutada.

Nii püüdis ta asja juhtida.

"Ma tänan, sind Harro. Sa oled, nagu ikka, nii hea ja walmis aitama. Aga sa ei tohi mind Treuenfeldtsi ära saata. Mul pole tõesti midagi wigat. Natukene närwiline ma wast o'en, aga see on ju arusaadaw. Ma näen, kuidas sa kannatab — ja mina kannatan ühes sinuga. Kuidas pean ma rõõmus ja rahulik olema, kui ma tean, et sul süda walutab? Nii südameetu ma ei saa olla — selleks oled sa mulle liig kalliks."

Krahw tegi enesele etteheiteid, et ta neist sõnabest puudutamata jäi; aga ta ei saanud teistti.

"Ma ei leiaks seda sugugi südameetu olewat, Beate, kui sa rahul oleksid. Mites peaksid sa minu mure all kannatama?"

Beate waatas teda pilguga, mis teda hirmutas. See piik äratas temas äkki armamise, et Beate tema wastu midagi muud tundis, kui puhast sugulase poolehoidu.

"Ma pean sinuga kannatama," surus ta hääletult läbi hammaste. "Mis sind puudutab, see puudutab ka mind."

Ja krahw lohtus häda ja piina ees, mis Beate silmist wastu waatas. Temas sai tu-

gewamaks wastifus, aga ühtlasi ka kaastundmus ta wastu. Kui ta äkki ärganud aimdus mitte põhjusteta polnud, siis oli Beate väga kahetsusväärne.

Krahw waatas talle kohmetanult otsa.

"Sa peafid rohkem iseenele peale mõtlema, kui minu peale. Sa ei wõi ju mind aidata."

Komtesse surus käed südamele. Üsna walge ja kahwatu nägi ta jälle wälja, ja mustad silmad hõõgusid nagu tulised sbed.

"Ma kannatan lõpmata sinu pärast. Ja see on mulle nagu kõwahoop, kui kuulen, kuidas preili von Ronach lauldes ja naerdes läbi maja rändab."

Krahw kohkus selle pealetungimise juures Griseldisele. Urimalt waatas ta Beatele otsa.

"Beate, kas on see, mis sind, nagu ma märganud olen, preili von Ronachi wastu üles ässtab?"

Beate hingas sügawalt ja raskelt. Mis tal Griseldise wastu oli, seda ei mõinud ta talle ütelda. Aga ta nitutas kiirelt pead, nagu oleks krahw õigetel jälgedel.

"Jah, ta südameus on mulle wastif. Ta peaks ometi nägema ja tundma, et selles majas põhjust pole hoiskamisteks."

Krahw Harro äigas enesel käega üle otsaefise. Kui Beate aimu oleks oinud, kui palju Griseldise hele rõdumus meel talle head tegi, kui tänuil ta talle oli, et ta seda rõdmsat meelit tema lapsel edast andis! Aga ta tundis instinktiivselt, et ta Beatele ei mõinud öelda, millist heategewat mõju uus maja intmene ta peale awaldas, muidu oleks see noore daami peale wast weel rohkem wihasemaks saanud.

Kui krahwi aimdus õige oli, et Beate ta wastu soojemad tundmused olid, siis tundis see wast instinktiivselt, mis ise ainu.t kahelbes tunnistas — et ta Griseldis von Ronachi armastas.

Jah — ta armastas seda päikeseolewust, seda elumärsket, tugewat, heasüdamlikku tüdrukut, wahwa meele ja armulise südamega. Ta armastas teda, nagu weel kunagi enne üht naist polnud armastanud. Ja kui ta mitte põlatud, wandealune mees poleks olnud, poleks seda armastust mitte nii aralt oma rinda sulgenud, waid auksalt ning otsekoheselt nädanud ja kõige südamlikkusega ta wasiarmastust otsinud. Nõnda aga pidi ta oma tundmused enesest hoidma, et Griseldis neist midagi ei märkaks, muidu wõis ta tema Treuenfelfist remale peletada, ja oma tütrele riisuda armja, arusaaja kaswatajanna.

Ta tegi rahuliku näo.

"Miks peaks preili von Ronach südametu o'ema, Beate? Lõpuks pole ta ju mu sugulane. Ja ta teab, et ma oma tütrele rõdmsat seltsi soowin. Lapse pärast on ta lõbus ja muretu. Sellepärast ei peaks ja teda mitte wihama. Ja kui see sul wõimalik, siis tule temale natufene pehmemalt wastu. Ma tahan teda Treuenfelfis finni hoida oma lapse jaoks. Gilda hoiab suure armastusega tema poole ja õpib ta juures mängwalt hästi, kuna noorel daamil õige wiis on talle kõike selgeteks teha. Aga ole mõistlik, Beate, ja ära wõta mu saatust mitte enese südamesse, nagu ma ise seda teen. Sa pead rahulikumaks jääma."

Komtesse haaras ta käe ja surus oma palele.

"Ma tahan seda katsuda, Harro, armas Harro — tahan sulle ju kõik hea meelega teha," ütles ta ruttu ning läks kiirelt wälja, kuna ta kartis, et enam kauem enese üle waltiseda ei jõua.

Krahw Harro waatas talle wõõralt järele.

Sis hingas ta sügawalt wälja ja läks läbi awatud ukse, mis toast otse terrassile wiis wälja loodusesse.

Oli tore kewadpäew, maipäew, nagu seda laulitud laulawad. Kogu ümbrus õitses. Nagu igatjuhe sunnil läks ta terrassile pargi poole. Ta teadis, et siin on Griseldis tema tütrekesega Jusa ilmaga olid Griseldisel õppetunnid pargis ühes lahtises pawiljoonis, et Gilda wõimalikult palju waba õhus wõis olla. Pawiljonis oli ümmargne laud ja kormtoolid kirjude lillekest riideest patjadega.

Kui krahw Harro pawiljonile lähenes, nägi ta mõlemaid blondpäid üksteise ligi üle laua kummardumat.

Nägemata tuli ta lähemale, peitis end luurates ühe pööja taha. Oli parajasti rehtendustund. Griseldis mõistis ka selle kuiwa õppeaine juures elawat huwi ära tarwitada.

Tema ees laual olid filebad ränitiwid wäikstesse fruppidesse seatult. Nendega õpetas ta Gildat koiku ja maha armama, jagama ning kaswatama. See läks üsna torebasti lõbusa jutustuse saatel. Gilda oli tulise nobedusega seal juures, ja kui ta õieti oli rehtendanud, tuli suur rõdmsatamine ning musu tänutähets. Ja kui ülesanne õige polnud, korraldada teda uuesti ning Gilda tegi enesele ise Griseldise soowitusele weidraid etteheiteid, et ta mitte paremini pole täheie pannud ja wäikene rumalafene on.

Tüll aega lõbusas end krahw Harro selle rõdmsa õppemetoodiga. Seal juures räägiti ise Prantsuse keelt, mida Gilda madeisemolle'i

läbi juba päris hästi waldama oli õppinud ja mida nüüd weel hoolega harjutati.

Kui rehkendus tund lõpul oli ja Grisfeldis raamatud naerdes Gilda ninakele ees kolkus, astus krahw oma peitepaigast välja.

„Ma peitsin end pöõsa taha ja kuulasin natukene aega teie õppetundi pealt, preili von Nonach. Mu tütrekene on kadestusväärne Teil on suur and õppeainet elustada. Ma ei mäleta, et mul oma kodukooliõpetaja juures kunagi üks nii lõbus rehkendus tund oleks olnud.“

Grisfeldis oli wähe punastanud, kui krahw äkki ta ees seisis. Aga ruttu oli ta ennast jälle kogunud.

„Ah, siis te teete mulle südamest haiget. Mul olid ka koolis ained, mis mulle hirmus igawad olid. Sinna kuulus ka rehkendus. Kogu arwude rida wõis mulle hirmu peale ajada ja siis kutsusin ma enesele seda arwuderida elustada. Iga arm sai oma näo ja kaotas selleja oma hirmuäratuse. Sellest olen ammutanud teadmise oma praeguseks kuseks, et õpilases tingimata mõnesugusel wiisil õppeaine wastu huwi peab äratama. Mii käin ma siis nüüd alati selle meetodi järele.“

„Ja suurte tagajärgedega,“ wastas krahw ja istus Gilda kõrwale. „Ma wõin ju natukeseks ajaks istet wõtta?“ küsis ta.

Grisfeldis nikutas rõõmsalt pead.

„O, ja meerand tundi on nüüd wähe aega.“

Krahw waatas tõsiselt kella.

„Tähendab, weerand tunniks wõin ma jääda.“

Kuidas läks siis rehkendusega, pääsufene?“ küsis ta oma tütrekeselt.

Gilda nikutas rahuldalt pead.

„Grisfeldis ütles, et ma olla seda hästi teinud.“

Krahw waatas üle Gilda Grisfeldisele otsa.

„Etis oled ja aga rõõmus, et ta sinuga rahul on.“

„Jah, isa, siis olen ma ifka rõõmus.“

„Ma oleksin seda sinu asemel ka,“ ütles ta naeratades. Ka Grisfeldise poole pöördudes küsis ta:

„Mis tuleb siis nüüd järjekorras?“

Grisfeldis naeris.

„O, kõige pahem asi mu wälfesele õpilasele — kirjutamine.“

„On see kõige pahem?“

„Jah, kuu see täieliku waikimisega on seotud. See ei rahulda meid. Aga meie oleme wahwad, kas pole, Gilda?“

Gilda jaatas.

„Kui ma ilusti olen kirjutanud siis jutustad sa mulle muinasjuttu printsesse Matildest, keda kurja Rüütlikannusele poolt wangis hoiti, lõpuni. Sa lubasid seda mulle, Grisfeldis.“

„Muidugi, mis ma lubanud, seda pean ma ka.“

„Igal tingimusel?“ küsis krahw.

Grisfeldis jaatas energiliselt.

„Igal tingimusel. Ma ei luda kunagi, mida ma täita ei saa.“ wastas ta.

Gilda hüppas eemale, et pargiaafalt lilli korjata. Kui krahw nüüd Grisfeldisega üksi oli, küsis ta:

„Kuidas meeldib teile Treuenfelsis pikemat aega, preili von Nonach? Kas po.e weel igawust tundnud?“

Grisfeldis raputas särnawail silmil pead.

„Igawust? See on mulle hoopis tundmata mõiste. Ja mulle meeldib siin iga päewaga ifka enam. See pole ka ime. Ma pole weel kunagi nii lujat lewadet üle elanud, kui siin. Meie kütas tüüriorter wälfese linna südames ei lastnud minus lewade mõistet kunagi nii hästi ellu tõusta. Aga siin! Ah, milline õitsimine, halendamine. Näen seda iga päewaga suurenewat. Ja kui ma ülehel oma aknast oma jalgade ette lilledemerel waatan, siis wõifin ma rõõmu pärafit nutta.“

Ta lhtne wiis rõõmustas krahwi.

„Tähendab, Teie olete rahul waatega oma aknast?“

„Wäga.“

„Ja muidu ka kõige muuga?“

„Jah, herra krahw.“

„Mii ei jää teil enam ühtki soowi — mitte ühtegi?“

Grisfeldis punastas ifka enam krahwi tungwa pilgu all, aga ta kogus enese ruttu.

„Ometi, üks soow on mul juba ammu.“

„Kas ei taha teie seda mulle öelda? Kui wõimalik, tahan ma seda soowi täita, sest olen teile palju — wäga palju tänu wõlgu.“

„Tänu? Mille eest?“

„Selle eest, et olete niisugune, nagu Teie olete,“ ütles ta aeglaselt.

Grisfeldise süda tuisus ruttu ja kõwasti.

„Selle eest pole ma ju midagi ära teeninud.“

„Ma mõtlen ometi. Tähendab — mis soow teil oli?“

Ta waatas krahwile oma pätfesefilmadega otsa, nii et see omas südames soojust tundis.

„Õitse mu toa kõrwal asub ümmargune torn — seal ülehel — ie wõite teda siit näha. Tal on rõdu. Selle torni rõdule tahaksin ma lord minna. Üldse — see torn on ainuke lossi osa, mida ma weel pole waadelnud. Ta on lukustatud! Ja ma tahaksin, kui see on lubatud, seda torni seest poolt waadelda! Muidu olen ma ju kõige laugemates urgastes olnud, torn jäi minu eest kõrwale. See huwitat mind muidugi.“

Krahw ei pööranud ta pealt oma pilku. Päike mängis ta toredas heledas juukses, mis ta nagu nagu püha walgusegu ümbritses.

„Tähendab, keelatud asi humitab ka Teid?“ küsis ta naeratades.

„Ma ei tea ju, kas see keelatud on. Muidu humitaks ta mind wast weel enam.“

„Kas teie ei kardate, et sellest tornist mõnesuguseid finihabeme kambriid võitte leida?“ küsis ta libeda pillega.

„Neiu raputas pead.“

„Siis poleksin ma seda soowi avaldanud.“

„Jah, see soow peab teile hea meelega täidetama. Aga enne tahan seda torni kord ise waadata ja tahan walguse ning päikese eest selles hoolitseda. Ta on väga taua olnud lukustatud ja teie ei tarwitse tolmum ning ämbliku-wõrkudega kofku puutuda.“

„Ta naeris.“

„O, tolm ja ämbliku-wõrgud kuuluvad selle wana torni juure nagu weinipudeli juuregi.“

„Nii? Siis ei tohi ma neid kõrvaldada, et mitte teie illusiooni segada. Teie peate torni tolmum ja ämbliku-wõrkudega tundma õppima. Aga mina wõin ju wähemalt ühes ütles tulla rõduse. Tahaksin seal juures olla, kui teie naerwad filmad sealt ülewalt alla mu omanduse peale waatamab, nagu paar heledat päikest.“

Jälle tõusis meri Griseldise näkku. Dnnets tuli nüüd Gilda lisse sületäiega.

„Kas ja punud mulle ühe pärja, Griseldis?“

„Hea meelega tahan seda teha. Niidifera meil ju on siin lauastastis.“

Ja Griseldis asus kiiresti soowitud tööle.

Krahw waatas ta ilujaid, sihwakaid käsi, mis nii wirgasti ja kindlalt töötasid.

„Ma usun, teie olete tuhandedordne kunstnik; isegi pärgi ostate punuda,“ ütles ta.

„See pole raske.“

„Mulle paistab, et kõik, mis teie teete, pole raske.“

„Kuna ma kõigele rõõmsa meelega juure asun.“

„Kas tahad ka ühte pärge saada, isa?“ küsis Gilda, kes Griseldise põime najale toetatult seisis ja seda pealt waatas.

„Jah — seda tahaksin ma küll — kui preili von Ronach seda punuda tahab.“

„Sa teed seda, Griseldis, jah?“ küsis Gilda tungiwalt.

„Hea meelega tahan seda teha.“

Kahekene aega walitses waiikus, krahw Harro waatas waiikides alla Griseldise kätele. Nüüd oli tal üks pärg walmis. See oli punutud margueritidest ja meele-speadest. Selle jurus ta Gilda blondloikestele.

Gilda wõttis õrnalt oma kleidikesest finni ning tanis murul ringi. See oli armas piit.

Griseldis hakkas nüüd teist pärja punuma.

„Peab see pärg tõesti minule olema määratud?“ küsis krahw.

„Ta nikutas naeratades pead.“

„Jah, nagu Gilda seda soowinud.“

Krahw ohlas taha.

„Minule ei punu elu enam pärgi — ainult mu puusärgile pannakse neid weel. Wast ka seda enam mitte.“

Griseldis iaskis oma käed alla langeda ja waatas ta süngesse näkku.

„Nii tumedalt waatate teie täna jälle esu, herra krahw. Seda ei pidanud teie tegema.“

Wõlewail filmil waatas krahw talle otja.

„Jah, noomige mind nüüd jälle kord tublisti läbi. See teeb mulle miipatju head. Dien täna jälle halwas meelolus. Sellepärast otsisin teid ütles. Olete ju mu haigele hingele määra- arstiks jaanud. Tahan end jälle kord wäija kurt ja ennast teist trööstida lasta. Seda wõitte teie nii hästi. Aga kui teie koormawaks jaan, siis saatke mind minema.“

Griseldis waatles teda naeratades. Nii õnnelik oli ta, et krahw omas kannatuses tema juure tuli ning nii soe oli soow teda aidata.

„Koormawaks ei wõi teie mulle kunagi olla, herra krahw. Teie teate ju väga hästi, kui ühte oma arsti ameti peale olen wälun, ärge olge ometi nii kurb ja tume. Waadake ainult, kui heledalt päike paistab. Ja seal ülewel seisab teie ilus, uhke loss, ümberringi teie hiilgaw wara. Teil on armas laps, oiete terwe.“

„Terwe? Ollakje siis terwe, kui hing haige on, kui piinu kannatatakse, nagu mina,“ sõnas krahw libedalt.

Gilda ajas hõisates liblikat taga. Sellest jutuwajamisest ei jaanud ta midagi aru.

Kui hea meelega oleks Griseldis kergelt ja taha selle mehe otjaesist flitanud, keda ta noor hing talistuaamata südamlikkusega armastab. Ja ta armas iseeneses et, krahwi õnnetus tema õnn oli. Kui poleks ta üfpidane, õnnetu, kõrgist headest sõpradest maha jäetud mees, oleks ta waewalt aega ja tahtmist leidnud nii hooliga temaga tegemist teha, siis poleks ta temale midagi mitte midagi wõinud olla.

Kõrgelt ja tõstjelt waatas Griseldis talle filmu.

„Kas on täna jälle nii paha?“ küsis ta pehmelt.

Krahw surus käed filmi ette ja ohlas sügawalt.

„Ma ei wõi neid heledaid päikesepaistestist päewi wälja kannatada. Nad walgustawad nii

sügawalt mu wiletsust. Siis tunnen seda ikka jälle kahelordje raskusega et olen kõigist elurõõmudest wälja tõugatud."

Sirgelt ajas Griseldis ennast üles.

"Teie tõukate ennast ise wälja. Keegi ei taktista teid rõõmusid otsimast, nii palju kui soovite."

Ribe, walus naeratus ümbritses krahwi suud.

"Seda teie ju ise ka ei usu. Mul pole üfsildase loomus, olen inimene, kes tarwitab seltsfonda. Ma kannatan selle all, et mind põlatatse nagu pidalitõhibi."

Griseldis kummardus ette poole ja waatas rahulikult ning kindlalt talle otja:

"Ei, nõnda ei tohi teie rääkida Teie õnnetus teeb teid ülitundelikuks. Woiksin kihla wedada, et teie sõbrad aina selle peale ootawad, et jällegi nendega läbikäimise astute. Nad ei tule ainult sellepärast mitte Treuenfelsi, et nad ei tea, kas teie kedagi näha tahate."

Ea raputas pead.

"Sõbrad? Õnnetuses pole sõpru. Ja teie effite, kui usute, et minuga läbi käidak. Wast paar inimest, kes auküsimuses tundelikud pole, käitjid ehk ka nüüd veel läbi. Aga seda läbikäimist ma ei soowi. Ja teisi ma ei saa. Seal on näitels Dalheimis mu parem sõber parun Dalheim. Kui ma veel õnnelikult elasin, näis ta minust lahutamatu olewat. Ma kohtasin teda metjas kobe peale mu wabastamise. Ta tegi, nagu ta mind ei näe ja ratsutas eemale metja, et mitte teel minuga kokku saada."

Griseldis kahwatas walust, mis hoowas ta sõnadeft.

"Wast ei näinud ta teid tõesti mitte?"

"Õmeti, ta waatas mulle otse näkku — ta tõrkus mind terwitamast. Ja ma ei wõinud selle eest aruannet nõuda. Kas mõistate, mis, mis see minule tähendab? Olla kaitsetult haawamistele antud, tähendab ühele mehele kõige waljumat."

"Wast mõlles ta aga ka, et teie teda näha ei tahtnud. On ju parun Dalheim see, kes teie wastu pidi tunnistama?"

"Jah, tema üffi, peale mu naise ja mu sugulase Beate, teadis, et mul oli pudelikene India kihwtiga. Ja tema pidi seda tunnistama."

Griseldis tõstis ruttu omo näo ja waatles teda kummaliselt uuriwalt.

"Komtes Beate teadis ka seda kihwti?" küsis ta kiirelt.

"Jah, ta oli seal juures, kui ma seda oma naisele ja parun Dalheimile näitasin."

"Ah — seda ma ei teadnud. Temast pole protsessis juttu."

"Ei. Tema, kui minu sugulane, teeldus tunnistamast."

"See oli — ma palun wabandust ma otse kobjuse pärast — wäga rumal temast."

"Miks?"

"Kuna igaüks pidi arwesse mõtma, et tema, kui teie sugulane, ainult raskest tunnistuseft teelduks."

"Ea poleks ka wabastawat wõinud anda."

"Õmeti, ta oleks kohtunikkudele teist iseloomustawa pildi wõinud anda, et need oleks weendumusele tulnud, et teie säaraseks teoks wõimetu olite. Mina igatahes komtes Beate asemel poleks oma tunnistuseft teeldunud, waid oleksin teie eest oma kindla weendumusega wälja astunud."

Krahw naeratas.

"Jah teie — teie oleksite wahwalt oma kohal olnud, seda ma usun. Aga Beate kartis selle protsessi rahutusi. Ta oli ju tol hommilul kui mind wangistati, ise päris peata ja — noh, jätame selle. Ma olen metfik, et teie ilusat kewadpäewa oma kaebetega rikutun."

"Teie ei pea seda ka enesele mitte rikkuma. Ja ma tahaksin Teile üht nõu anda. Tõhin ma seda?"

"Muidugi."

"Kas Teie ei taha lord kogu seda asja ühe tubli detektiwi lätte anda?"

Ea tegi tagasiükkawa liigutuse.

"Ah, Teie mõllete, ühele Sherlot Holmsile, kes terawmeeluse imetegusid lorda saadab? Ei selleks puudub mul usl säarasesse imemehesse. Kõhtulikult poolt on ju kõik tehtud, et sellesse asjasse walgust tuua. Mõjata. Ja ma ise olen oma naise toad läbi otfinud kuni kõige peidetuma urlani, et jälgile tulla. Ma usun nüüd kindlasti et mu naine ise mu kirjutustoast kihwti on wõtnud ja ise ta weinisse on pannud. Minu sugulane Beate tõi mind selle peale, et mu naine wabatahtlikult mängiwas tujus kihwti oli proowitud. Wast et uskunud ta, et see tõesti surmaw wõib olla."

"Sellel arwamisel oli komtes Beate?" küsis Griseldis aeglaselt.

"Jah"

"Ja ta usub siis ka Teie proua abikaasa enesetapmisesse?"

"Jah — ta usub sellesse kindlasti ja on ka minule seda kinnitanud."

Griseldis oli kummaliselt järelmõtlew.

"Nii kindlasti, et teie nüüd enam ühtki katset ei taha teha, et mõnda teist wõimalikku kuritegijat üles leida?" küsis ta.

(Särgneb).

Häältesaar.

Inglise kirjaniku Robert Louis Stevenson'i jutustus.

2

Ja ta pööras ringi ja läks minema, suurtel sammudel rühtides; ja kui Keola mõnda lainteorgu langes, siis ei näinud ta teda mitte; aga kui ta jälle mõnele lainteharjale tõusis, oli Kalamake näha, kiiresti edasi rühtin ja aegamisi kadu; ja ta hoidis laterna kõrgel oma pea kohal, ja lained murduisid ta vastu walges wahus, kui ta nii edasi sammus.

Sellest ajast alates, mil saared esimest korda merest olid tõusnud, polnud ükski inimene täärast hirmu tunnud kui Keola. Ta ujus küll, aga ta ujus, nagu seda teevad noored kocsad, keda meite wisatakse uputamise otstarbel. Ja ta ei teadnud, kuhu ujuda. Ta mõtles ainult selle peale, kui suureks nõid oli paisunud; näo peale, mis oli mäe suurrune; õlgade peale, mis olid saare latused; lainte peale, mis asjata Kalamaket vastu murduisid. Ta mõtles ka hõkkana peale ja tundis häbi; ja ta mõtles surmuluude peale, ning hirm ja ahastus waldas tema.

Altti nägi ta tähewalguses midagi pimedat, mis edasi-tagasi liikus, ja selle all walgust ja heledat jüga mere lainel ja ta kuulis inimest rääkiwat. Siis kisenas ta waljusti, ja üks hääl kostis; järgmisel filmopilgul hõltus ta kohal lainteharjal mingisuguse laena kaju; see wõjus sügawilku. Ta haaras mõlema käega laewa ketiidest kinni, ja järgmisel filmopilgul lendas ta worgawasse murde, ning jälle järgmisel tõmbasid ta madrused laewalaele.

Madrused andsid talle gin'i ja kuitwikaid; tõmbasid talle kuitwad riided selga ja pärisid, kuidas ta nii kaugele merele on sattunud, ja kas walgus, mida nad praegu alles näinud, kuulub tullitorulle Sae o Ra-Saan.

Uga Keola teadis, et walgus on nagu lahesed, kes usuvad ainult teenda Inguksid; nii jutustas ta neile teenesest, mis talle just pähe tuli, ja walguse suhtes — mis muidugi oli olnud Kalamake latern — ütles ta wandudes, et ta mingisugust polka näinud.

See oli kummar, teel Honolulu's, et sealt kaubareisi ette wõtta Madalatele saartele; ja Keolale oli õnn osaks saanud, sest kummar oli teel ühe mehe kaotanud, kes merde oli kukunud.

Polnud tarwidust selle wastu waielda: Keola ei tohtinud kaheljale saarele tagasi tulla.

Sõnad jooksewad ruttu, ja igal inimesel on suur lust, lobiseda ja nudist rääkida, nii et täitsa ükskõikne on, kas elab Keola Kanai põhjas wõi Kau Iõuna otjas: küllap nõid seda teada saab.

Ja eane kui kuu on möödnud, peaks Keola surema.

Nii siis tegi ta, mis näis kõige targem; ta jäi uppunu asemele.

Nii mõneste suhtes oli see kõht hea; toit oli üpris toitem ja rikkalik; kuitwikaid ja sou-lalitha sai igapäew, ja ernesuppi ja lagu ning neeruraswa pudingit koks korda nädalas, nii et Keola rammusaks läks. Ka kapten oli hea mees, ja ka meeskond polnud halwem, kui harilikult toll walged. Wõhk oli waid tüürimees — see oli inimene, kes millegagi rahul polnud; täärast polnud Keola logu oma eluag näinud: igapäew kirus ja pekis ta Keolat selle eest, mida teinud, ja ka selle eest, mida ta mitte polnud teinud. Hõbid, mida ta jagas, walutasid wäga. Ja sõnad, mida ta tarwitas, ei meeldinud Keolale; sest Keola oli pärit heast perekonnast ja oli respektiga harjunud. Kõigest kõige pahem oli aga: niipea kui Keola weidi aega magamiseks leidis, siis oli tüürimees kohal ja julgustas teda trooslotisaga. Keola sai aru, et sellest kõigest midagi hab wälja ei tule. Ning otsustas ära jooksta.

Umbes kuu aega olid nad Honolulu's teel olnud, kui nad oma ees maad nägid. Oli imelikus tähtis-öö; meri oli wõitne ja taewas hele; puhus ühiline passaat-tuul. Saar oli nende ees kui palmipuude-riiba.

Kapten ja tüürimees waaltesid õõksaastiga saart, nimetasid ta nime, ja kõnelesid temast, ja see sündis tüürkratta tõrwal, mida parajasti Keola tüüris.

Nagu näis, oli see saar, kuhu ei sattunud oma teekondadel kaupmehed. Kapteni arwates oli see koguni saar, kus ei elanud ainuiski inimest; aga tüürimees oli tefel arwamisel ja ütles:

„Mis setsab „Directory's“, selle eest ei anna ma tsentigi! Sõitisin kord õõsel siit mööda, see oli kummaril „Eugenie,“ oli parajasti jama sugune õõ kui täna; saarlased püüsid kalu tõrwalonitide abil, ja rand oli tuledega pakjult kaetud, nagu mõni linn.

„Süwa“, ütles kapten, „allas on järsk, ja nagu kaart ütleb, ei ole siin ümbruskonnas ka hädasohtlikke meeluseid kaljusid; läheme õige lähemale. Pööra ringi!“ hüüdis ta Keola poole; Keolal aga oli nuppalju tegemist oma mõtetega, et ta tüürimise ära oli unustanud.

Ja tüürimees kirus ja wandus, see lannat ei tõlwata kuhugi. Küllap ta veel lord Keolale külma päewa walmistawat!

Ja siis heitiski kapten ja tüürimees kojutikatusele puhkama, ning Keola oli ihuüksi.

„See saar oleks mulle igati kohane,“ mõtles ta endamisi; „kui siia kaupmehed ei läi, siis ei tule siia ka tüürimees. Ja ka Kalamale ei leia seda saart; selleks on ta liig kaugei.“

Sellaga juhtis ta kunnari saarele ikka lähemale. Seda pidi ta taja tegema, sest nende walgetega polnud ahi nali, eriti tüürimehega: need aga magasid wõi wähemalt tegid nad nii, nagu magasid. Kui äkki puri koftu wajas, kargasid nad, wõib olla, püüsi ja kutsusid teda trossistotsaga peksma. Nii wiis Keola kunnari taja randa. Ja lained löid waljusti wästu laewoplante.

Seal ajas enese tüürimees istutile ja mõirgas:

„Mis ja seal teed? Nii jookseb laew weel randa!“

Ja ta tegi hüppe Keola poole, Keola aga tegi ta hüppe, otse üle barjääri ja hupp! helkimasse merde. Kuni ta jälle merepinnale ujus, oli kunnar juba jälle õiges kursoris ning juba kaugei; tüürimees aga seisus parva ääres ja Keola kuulis teda wandumat.

Meri oli waitne; peale selle oli wesi soe, ja Keolal oli kaasas oma madrusennuga, nii ei tarwitfenud ta hirmu tunda haikala eest.

Tüük maad eespool teda lõppesid puud; seal oli maastikujoones wäike wähe, wäike sadama-suu; ja tõus, mis parajasti algas, landis ta läbi selle awause.

Weel oli ta wäljas, ja juba järgmisel minutil oli ta sees: woolus wiis ta awarasse, madalasse wette, milles helkisid kümned tuhanded tähed, ja ümberringi oli maa rõngas kookospalmide palkstufega. Ja ta oli inestuses, sest järeast sortil saartest polnud ta weel kunagi kuulnud.

Aeg, mille Keola siin weetis, jagunes kahte perioodi — perioodi, kus ta üksi oli, ja perioodi, kus ta terve suguwõsaga koos elab.

Algul otis ta igalpool, kuid ei leidnud ainuski inimest, waid ainult paar maja, mis küla taoliselt koos seisis, ja paari tuleaseme jäljed.

Aga tuhk tuleasemetel oli külm, wõi oli wihm soojuse kaotanud; ja tormid olid siin

mõlunud, ja olid üfistud onnidest ümber paifanud.

Siia rajas ta oma asupaiko; ta tegi omale merekarpidest ühe tulepuuri ja ühe õngelontsu. Siis õngitses ta ja keetis oma kala; ronis palmi otsa ja noppis haljaid kookospähkleid, mille pitma ta jõi — sest kogu saarel polnud weetikagi.

Päewad näisid talle pikad, ja õõd olid kohlutawad. Ta walmistas omale lambi kookospähkli-koorest ja pigistas õit walmunud pähklitest ning walmistas punkitudest tahti, ja kui tuli õhtu, siis sulgus ta onni ja süütas lambi, ja siis lamas ta oma kohal ja wärises, kuni kottis hommik. Mõnikord mõitles ta oma südamis: oleks parem olnud, kui ta oleks lamanud merepõhjas, ja ta fondid oleksid wedelenud teiste seas.

Kogu selle aja oli ta weetnud saare ssepoil; sest onnid seisis laguuni rannal, ja palmid olid seal kõige ilusamad, ja laguun ise kijas häist kaladest.

Ja wäljaspoole läts ta ainult üks lord, ja ainult seekord waatles ta wärisedes ookeani randa, ja tuli wärisedes jälle koju tagasi. Sest selle ranna waatlemine, see hele liiw ja maaslamawad merekarbid, palaw päike, tugewad mürdlained — see kõik oli talle wastit.

„See ei wõi olla,“ mõtles ta endamisi, „ja ometi on siin kõik wäga sarnane. Ja kuidas wõiksingi teada, et see mitte nii pole? Walged ütewad küll alati, nad teada ikka, kuhu purjetawad, aga sellegipärast peawad nad samati hea õnne peale purjetama, nagu kõik teisedki maailma inimesed. Ja nii wõib see ikkagi kawnis mõtmallik olla, et oleme ringis sõitnud, ja ma usun praegu, kusagil Molokai läheduses, ja wõib olla, on see seesama rannik, kus mu äi oma dollarid noppis.“

Seepärast oli ta nüüdsest peale ettewaatlik ja hoidus maa sstmasse.

See oli wist kuu hiljem, siis tulid inimesed, selle päralt see koht oli — kuus suurt paaditait.

Nad oli ilusad inimesed ja nad kõnelesid keelt, mis hoopis teistil kõlas, kui Hawait keel; aga paljud sõnad oli niwõrra sarnased, et raste polnud aru saada.

Peale selle olid mehed wäga wiisakad ja naised wäga armsad; nad ütlesid Keolale tere-tulemast ja ehitasid talle maja ning andsid talle naise; ja kõige enam üllatas see teda, et teda kunagi tõlle kaaja ei kutsutud.

Ja nüüd tuli Keolal kolm perioodi: kõigepealt esimene, kus ta wäga kurb oli; siis järgmine, kus ta wäga lõbus oli; lõpuks tuli kol-

mas, siis oli ta kõige hirmunum inimene kõiges neljas ookeanis.

Siimese perioodi põhjuselks oli nelu, kes talle naiselks oli antud. Ta kahles saare pärast, ja ta olesks mõinud ka kahelda keele pärast, millest ta ainult niipalju oli kuulnud, kui ta nõlaga koos matil saarele oli tulnud. Aga ta naise suhtes polnud kahtlust olemas; sest oli see just seisma tüdruk, kes ta eest tooford kisades meha oli jooksunud.

Mit oli ta siis niifangele purjetanud, ja ometi olesks ta sama hästi Mo'oleisse mõinud jäädal! Si ta oli maha jätnud kogu ja naise ainult, et oma waenlase käest pää'eda, ja nüüd oli koht, kuhu ta oli tulnud, selle nõia jahiwäli, oli sama rand, kuhu see w:hel ilmas!

Selle perioodi kestes hoibus ta hästi tihedalt lagunni ääre ja jäi võimalikult oma onni — marjale.

T:ise perioodi tuletajaks olid julud, mida ta oma naise ja saarlaste tähtsamate meestega ajas. Keola ise rääkis wähe.

Ta ei usaldanud oma nusi sõpru kuigi wõrra; tema arwates olid nad wiinatad selleks, et olla awameelsed; sest sellest ajast, mil Keola oma äia paremini tundma oli õppinud, oli seegi etemaatlikumaks muutunud.

Seepärast et rääkinud ta neile oma kohta palju midagi; ta nimetas waid oma nime ja päritolu, ja jutustas, et tuleb kahesjalt saarelt, ja millised ilusad saared need olla, ja kuningalossist Honolulu, ja kuidas ta ise olla kuningajärgi misjonäride üks peamistest sõpradest. Aga ta küsis palju ja sai paljugi teada.

Saare nimi, millel ta asus, oli Häälteaar; ta kuulus sellele suguwõsiale, kuigi nende kodukoht oli teisel saarel, mis asus kolme tunni purjetamise ulatuses lõunapool.

Seal elasid nad, ja seal olid nende alalised majad, ja see oli wäga rikas saar, kus leibus mune ja siigu, ja laewad tulid kauplema ja töid rummi ja tubakat.

Selle saarele oli kunnar sõitnud, kui Keola ära oli põgenenud. Seal oli ka tüürimees, nagu õige walge narr kunagi. Nagu näis, oli kunnar just selle aastaaja algul tulnud, kas lagunni kalad mürgisteks läbewad, ja t:auks, kes neid sööb, paistetama lööb ja surma peab. Tüürimees oli sellest kuulnud; ta nägi paate end ärasõibu wastu walmistawat, et Häälteaarele purj:taba; aga ta oli walge narr, kes muud jutte ei taha uskuda, kui ainult iseenese omi, ja ta püüdis ühe neist kaladest, keetis ta ja söi ära; siis paistetas ja suri. See oli Keolale armas kuulda.

Häälteaar oli enamjao aastast mahajäetud ja üsfildam; ainult harwa tuli mõni paadiläis

inimesi siia, et koprat wiia, ja halwal aastajal, kui peasaare kalad mürgised olid, elas siin saarel kogu suguharu. Saare nimi põlwenes imesti; nagu näis, elutsesid ookeaniküljel nägematud kuradid. Päewal ja öösel kuulsid neid omawahel wõrras keeles juttu ajawat; päewal ja öösel leegitsesid rannal tulukesed ja kaskid; ja nende sündmuste põhjust ei osanud ükstei inimene seletada.

Keola küsis neilt, kas nad seda ka oma saarel tähele on pannud wõi mujal, kus nad on läinud; ja nad wistand tall: ei, seal mitte; sama wähe ka kusagil teisel la'ust saartest, mis siin ümberringi meres asusid; see olla Häälteaare kummaline eriwus. Nad ütlesid ebas, neid tulefid ja häält kuulawat ja nähtawat waid ookeanipoolses saareküläs ning seal asumas palmiwõsas. Ja inimene mõimet kas wõi kaskinhat aastat lagunni kaldal elada — kui ta ainult nii kaua elada suudab — ja ei märkaks ometi kõige wähemalt; kuid ka ookeani kaldal ei tegewat kuradid kellelegi midagi, kui neid ainult ei puudutawat.

Ainult korra olla üks päälis odaga häält tahinud t:abada; ja samal õhtul olla ta siis surmuna kookospalmi otsast kukkunud.

Keola mõtles palju endamist.

Ta nägi, et tal midagi pole karta, kui suguharu peasaarele tagasi läh:b ja tema siia jääks, kus ta praegu wiibis; ta pidi ainult lagunni kaldale jääma.

Sitaki mõtles ta, et on parem, kui ta oma olu'orra meelgi kindlamaks mõits teha, kui see praegu oli.

Mit siis jutustas ta ülempealikul: ta olla kunagi o'nud saarel, mida samal moel kuradid kü'astanud. Need inimesed olla abindu leidnud, kuidas end sellest hädaft wabastada.

„Seal wõsas seisid nimelt isärallik puu, ja näis, nagu tulefid sinna kuradid, et omale selle lehti nõutada. Seepärast ratustid tolle saare inimesed selle puu maha, ja kuredid ei tulnud enam.“

Wäh:d küsids, milline puu see olund, ja ta nättas neile puu, mille lehti kalamale oli kõrmetanud. M:h:d ei tahtnud seda uskuda; siiski ei annud see mõte neile rahu. Dö öö järgi waidlesid nad selle üle oma nõukogu koosolekute; kuid ü'empelik — kuigi ta muudu oli wapper mees — tundis selle asja ees hirmu ja tuletas neile igapäew pealku saatust meele, kes odaga häält oli tahtnud tabada, ja seepärast ka surma oli leidnud; ja mõte sellest-pant köif waltima.

Kuigi tal korda ei läinud, punde mahara'umist algatada, tundis Keola oma tuju hea olewat: ta hakkas ringi waatama ja oma elust

rõõmu tundmo; muu seas oli ta ka seda sõbralikult oma naise vastu, nii et see teda palavamalt armastama hakkas.

Ühel päeval tuli ta onni, ja leidis oma naise ahastuses pörandal lamavat.

"Noh?" päris Keola, "mis jul siis on?"

Naine vastas, mitte midagi.

Samal ööl äratas naine mehe. Lamp põles väga tuhmilt, kuid Keola nägi ikkagi, et naise nägu oli väga murelik.

"Keola," ütles ta, "pane oma kõrv mu juure, et võiksin fofistada; sest ükski inimene ei tohi meid kuulda! Kaks päeva enne seda kui paetidel purjed korda seatakse, pead sa saare ookeeni poolsele küljele minema ja enese seal pööstastesse peitma. Meie mõlemad, sina ja mina, otstme selle koha enne wälja ja wiime sinna toibuaineid; ja igal ööl tahan ma lauldes sealt mööda jalutada. Kui siis tuleb öö, kus sa mind mitte enam ei kuule, siis tead sa, et meie sealt ära olema sõitnud, ja et ilma hädaohuta jälle wälja wõid tulla."

Keola hing suri ta sees, ja ta hüüdis:

"Mis see tähendab? Ma ei suuda kuradite seas elada. Ma ei taha, et mind Ma saarele maha jäetaks. Sgatsen siit lahkuda."

"Sa ei saaks siit ilalgi elusalt lahkuda, usu, waene Keola," ütles üdruf; "sest, et sulle töit ütelda, meie inimesed on inimööjed; aga nad holawad seda saltajas. Ja nimelt järgmisel põhjusel tapwad nad sinu, enne kui siit lahkume: Meie saarele tulewad laewad, ja Donat-Kimaran tuleb ning julustab prantslaste pooit, ja seal on üks walge kaupmees merandaga matas, ja ka üks katkik. Oh, see on tõesti ilus koht! Kaupmehel on rüümid jahu täis, ja kord tuli üks Brantsuse sõjalaew laguuni ja andis kõigile meist weini ja kuuwiktuid. Ah, mu armas Keola, tahaksin, et mõiksin ju sinna kaasa wõtta, sest suur on minu armastus sinu vastu, ja see on kõige ilusam koht terwes Pönameres, peale Bapeete muidugi."

Nii oli siis Keola kõige hirmsam mees kõigis neljas ookeanis. Ta oli kuulnud kõnelewat inimööjatest, kes elasid lõunapoolsetel saartel, ja nende ees oli ta alati hirmu tunnud; ja siin koputas nüüd hädaohu ta uksele.

Peale selle oli ta reisijate laudu nende inimööjate kommetest kuulnud: kuudas nad inimest, keda nad kawatserwad ära süüa, hallitawad, nagu ema oma armsamat last. Ja ta nägi, et see ka tema puhul nii oli olnud: sellaks olid nad talle annud maha, toidu ja na-se, sellepärast olid nad ta wabastanud töösi; seepärast olid peultud ja wanemad mehed temaga rääkinud, nagu mõne tähtsa tuusjaga.

Nüüd lamas ta oma woodil ja neebis oma saatust, ja ta liha kuitwas ta kontide kohal.

Järgmisel päewal olid suguharu liikmed jälle väga wiisafad, nagu see nende komme oli. Nad olid suurepäraseid wesijad, tegid luuletusi ja oskafid sõbmaegatel niisuguseid nalju teha, et mõni misjanäär enese furnuks olets wõinud naerda. Kuid Keola tegi nende heast ülespidamisest wähe wälja: ta ei näinud muud kui ainult nende läkitwaid walgeid hambaid suus, ja ta süda pööratas seda nähes; ja kui lõik olid sõõnud, läks ta wälja pööstastesse ja lamas seal kui furnu.

Järgmisel päewal oli lugu samasugune; aga siis tuli talle naine järgi ja ütles:

"Keola! Kui sa ei söö, siis ütlen sulle töifiseli: siis tapetakse sinu homme ja süüatse ära. Mõned wanadest pealikuteist on juba oma rahulolematust awaldanud. Nad arwawad, ja olla haige, ja taotada lõpuks koit oma liha."

Seal hüppas Keola jalule; wiha tees temas, ja ta ütles:

"See ei tähenda midagi, kas ma nii wõitkisti hukkun! Seisan kuradi ja sügawa mere wahel. Kuna ma aga ikkagi jurema pean, siis katjun ma wõimalikult kiiresti surro; ja kuna ma kõige paremal puhul kuulun äraöömisle, siis iõõju mind parem juba waimud kui inimesed. Ga hästi!" ütles ta, ja ta jättis naise maha ning ruttas ookeanipoolsesse saareotsja.

N. nd oli palawa päriese läks purupaljas; polnud ainustki inimest näha, kuid ometi liikus midagi rannes; ja ümber nende, kes seal nii liikufid, kõnelewd ja fofistafid hääled, ja tuluksed leegitufid ning kustufid jälle. Siin kõneldi kõigt maade keeli: Brantsuse, Hollandi, Wene, Tammuli, Hiina. Sgast maast, kus nõidust tuntakse, olid mõned inimesed kohal ja fofistafid Keola kõrwa ääres. Mind kubises inimestest nagu mõni laot, ja ometi polnud ühtegi neist näho; ja kui nüüd Keola nii edast sammus, nägi ta oma ees merelärke kaduwat, aga et ühtegi inimest, kes neid olets noppinud.

Ma usun, kuradi!gi olets hirm olnud, kui ta niisuguses seltskonnas üksi olets pibanud wiibima; kuid Keola oli hirmust waba, ta ootas ju surma. Kui tuled leegitwema lõb, siis looksis ta kohale nagu wihane härg. Rihwalud hääled hüüdsid midagi üksteiseli; nägemalud käd paisafid tulekestele litwa; ja need olid rannolt kadunud, enne kui kohale jõutis.

"Da selge, Kalamake pole siin," mõtles to; "muudu olets ta minu ammugi juba tapnud."

Sellega istus ta metjaferwale — sest ta oli wäsinud — ja toetas lõua pihku. Mäng kestis edasti: rand kijas lobisewatest häälest,

ja tuleb leegitseb ning kustub jälle; merelari b kadusid, kuid peagi tekkisid uued asemel.

"Kui viimane kord siin olin, siis oli wainne päew," mõitles ta; "too päew polnud wõrreidaw tänasega."

Ja ta pea pööratas nendest miljonitest delaritest, ja kõigist neist sadadest ja sadadest inimestest, kes neid rannalt noppisid, siis läbi õhu lendasid ja kadusid kiiremini kui koikad.

"Kui selle päle mõilen, kuidas mulle on pajatatud rahaldõniseft!" ütles ta endamisi; "et münte küüakse, see on rumalus, kuna omi selge on, et nad kõik siit rannalt kohale toimetatakse. Aga järgmine kord tean kõik paremini! Siis ei lasa ma omale midagi enam ette waletada!"

Ja lõpuks — ta ei teadnudki öieti, kuidas see juhtus wõi kudas see sündis — jäi Keola magama, ning siis unustas ta saare ja kõik oma mured.

Järgmisel hommikul wana, enne weel kui päike oli tõusnud, äratas teda suur müra. Hirmunult kargas ta püsti, sest ta arwas, et suguharu ta üles on leidnud; see polnud nii. Kuid rannal, just tema ees, hüüdsid waimud üksteisele midagi, ja näis, nagu hõljusid nad kõik temast mööda.

"Mis siis nüüd lahti on?" mõitles Keola. Ja talle näis, et see on midagi erakorralist, sest ei süüdatud ühtegi tuld ega korjatud ta enam merelärke. Kuid kehatud hääled hüüdsid kogu aja rannal, kuni nad lõpuks kauuses kustusid; siis tulid teised, ja nendega oli lugu samasugune; hääle järgi otjustades piibid nõiad kirjad olema.

"Sgatahes po'e nad minu peale pahased," mõitles Keola; "sift nad jooksewad minust lähebalt mööda."

"Nagu jooksewad koerad ulitsal, wõi hobused hipodroomil, wõi nagu jooksewa inimesed linnas talikahjule — nii näis see Keolale; ja ta ei teadnud, mis ta tegi, wõi milleks ta seda tegi — aga näe! äkki jooksis ta häältiga kaasa.

Nii jõudis ta ümber saaretipu ja nägi oma ees teist neeme; ja talle tuli meele, et seal tolnud nõiapuud ühes puhmas koos olid ka swanud.

Siit kostisli inimeste pöörane kõmin, kes kõik isäralikul wiisil kirjendasid; ja neist helidift juhitud, tormasid ka hääled, kellega Keola kaasa jooksis, samasse kohta.

Kui ta weidi lähemale jõudis, kuulis ta selle kisa s. lka kirweste hoopes.

Äkki jäi talle teatawaks: ü'empeallik oli oma nõusoleku annud, ja suguharu mehed olid puude langetamise alal töös.

Seda oli kogu saarel üks nõid teisele hüüdnud, ja nüüd kugusid slla kõik nõiad, et oma puud kaista.

Keolat waldas huwi, erakorralist sündmust üle elada. Ta jooksis häälega edasi, tormas üle litwaranna ja jõudis metsaserwale — ja seal jäi ta imestuses seisma.

Üks puu oli juba langetatud, teised olid osalt pooleks raiunud. Sinna oli kogunenud kogu metslaste huik. Nad seisid selg selja wastu, ja surukehjad lamasid maas, ja weri jooksis nende jalgide ees. Hirmu wärm kattis kõigi nägusid; nende hääled tõusid taewa poole; see tundus riwilde ksjana.

Kas oled kunagi last näinud, kui ta täitsa äkki on ja tal on puumõõd ja ta sellega wahib ringi, kargab ja tühja õhka peksab? Samatti seisid seal inimsööjad, selg selja wastu, ja wirutasid oma kirweid ja tagusid ja kirjendasid ja tagusid — ja ah, seal polnud ühtegi inimest, kes nende wasiu oleks mõeldnud! Minuit wähetewahel nägi Keola, kuidas kirwes ilma käteta nendega wõitres; ja aegajalt langes jälle üks suguharu meestest kirwehoobi all; ja ta hing põgenes hirmuga kehast.

Lüft aega waatles Keola seda imet, nagu und nägew inimene, ja siis waldas ta südant hirm, mis oli terawam kui jurm — hirm selle üle, et niisugused lood wõisid jündida. Just sel silmapilgul nägi suguharu pealik teda seal seiswat ja õutas näpuga temale ning hüüdis waljusit ta nime. Seal nägi teda kogu suguharu korraga, ja metslaste filmid polestid wiha pärast, kuna nende hambad frigistasid. "Olen liig kaua siin," mõitles Keola; ja ta jooksis meisaft wälja ja randa, ilma selle üle järgi mõilemata, kuhu ta just jooksis.

"Keola!" ütles äkki mingisugune hääle ta kõrwal, tühjal litwal.

"Sehna! Kas sina?" hüüdis ta lähijedes ja waatas asjata ringi. Ta näis ikkagi olewat äkki.

"Nägin sind mööda jookswat," wastas hääle; "hüüdsin sind, aga sa ei pannud mind tähele. Kuttu! Too lehti ja taimi, et wabaneksime!"

"Kas oled sin ühes matiga?" küsis Keola. "Sinu sinu kõrwal," ütles ta. Ja ta tundis Sehna käewarssi, mis teda kaelustasid. "Kuttu! Sehed ja taimed, enne kui mu isa tagasi tuleb!"

Nüüd jooksis Keola, nagu maksaks see ta elu, et nõiduskäet tuna; ja Sehna juhtis ta tagasi ja asetask ta jalad matile ning süütas tule. Kogu aja, mil tuli põles, mäsjas lärm ja lahing meisa ääres; nõiad ja inimsööjad wõitlesid wägewalt; nõiad, s. on, nägematud,

lõugastid küt kõrjed mäel, ja suguharu-mehed vastastid sõldalt ja meifikult, täis hinge-ahastust.

Ja kogu aja, mil tuli põles, seisis Keola seal ja kuulatas ja wärihes ja waatas pealt, kuidas Lohua kihkesti tuide puistas. Ta puistas nii ruttu, ja loit leegitises kõrgel ja põletas ära Keola läed; kuid Lohua kändas weel loitu ja puhus oma hingesõhtu tulde. Witmane leht oli süsinenud, leef kustus, ja järgnes nõrketus; siis seisis Keola ja Lohua tõbus oma elutoas.

Kui nüüd Keola oma naist näha wõis, siis rõõmustas ta end wägewastt, ja wägewastt rõõmustas ta selle üle, et ta jälle Molokais oli ja oma kausitäre poi'd wõis süüa — sest laewadel ei waimistata mitte poi'd, ja ta Häältesaarel ei tuntud seda sööki. Ja ta rõõmustas üpris näga, et on pääsenud inimsööjate käest.

Uga üks teine asi polnud nii selge, ja Lohua ja Keola kõnelesid sellest terve öö ja olid selle pärast muris: Kalamate oli saarele jäänud. Kuit ta Jumala abiga ainult sinna wõits jääda, siis oleks ju kõik hea; aga kuit ta sealt tuema pääseb ja Molokaisse jõuab, siis saabuks tütrele ja waimhele wilets päew.

Nad kõnelesid ta omadusest suureks paistuda, ja kas ta niisuguse rännatuga läbi mere hakatama wõiks saada.

Uga Keola teadis nüüd, kus see saar asub — nimelt Madalasmai Hädaohtlikus saarestikus.

Ni töid nad siis kaardi wälja ja hindasid kaugust, ja nii, kuidas nemad aru said, näis see olewat wäga pikk tee. Kuid ikkagi ei wõidud niisugust nõida, nagu seda oli Kalamate — paiju usaldada. Seepärast otsustasid nad misjonäärit juure minna, et nõu küsida.

Nii lätski Keola esimene juure, kes saarele tuli, ja jutustas talle kõik ära. Ja misjonäär noomis teda wäga selle eest, et ta Madalatel saartel teise naise oli wõtnud; aga kõige muu kohta arwas ta, see olla kõik rumalus.

„Kui sa aga peafsid arwama,“ ütles misjonäär, „et su isa raha on ütlekohtuselt saadud, siis annan ma sulle nõu: anna weidi pidalitõbisie ja weidi misjonikassja heaks. Uga see muinasjutt, see hola juha omal alles — paremat polegi sul teha.“

Peale selle teatas misjonäär Honolulu politseile, et kõige järgi, mis ta on kuulnud, on Kalamate ja Keola waleraha teinud, ja et soowitaw oleks, kuit neid walwe all hoitakse.

Keola ja Lohua tegid misjonäärit nõuande järgi ja jagasid palju dollarid pidalitõbisiele ja misjonikassjale. Ja kahtlemata oli see nõuanne hea, sest tänini pole Kalamatest midagi enam kuulda olnud. Kuid, kas ta lahingus seal puude juures maha löödi, wõi jookseb ta weel tänapäew mööda Häältesaart ringi — kes wõiks seda ütelda? (Lõpp)

Nishapuri päiksemaalt.

Persia luuletaja Omar Khayam.

Wabadus.

Kas tead, sõber, miks me küll küpressi siin nimetame wabadusepuuks ja liiliat ka wabaduselilleks? On sada kätt küll toredal küpressil, kuid ei ta kedagi siin puuduta, ja liilial on kümme õielehte, need keeled on, kuid ei nad räägi iial... On sul nüüd aimu, mis on wabadus?

Tühi ruum.

Ma nooreseas püüdsin hoolsalt tarkust, ja õpetajaid, kuulsaid, austasin, kuid ukсед, mis nad mulle lahti tegid, on wiinud minu ruumi, mis on tühi. . .

Kadu w elu.

Kas tead sa, miks kukelaulu heli sind unest äkki üles ehmatab?..

Su elust jälle kadunud üks öö, mis tagasi ei tule enam iial — sa aga magad, waene, jöle mees!

Halastuseta.

Kas iial taewawõlw, mis kui türann su pead ähwardab, su piina rasket on lühendanud elu waluteel? Ei! Kus ta iial hinge werise kord leidis, on ta halastuseta löönd uued haawad wanadele lisaks!

Tark nõuanne.

Sa ohkad, sõber, selle mõtte piinas, et sinu hing waid lühikeseks ajaks jääb kehasse? Oh kuule minu nõu: Sa kõige oma kewadwärske jõuga su elu oma rinna naale suru ja ehi ennast lilledega enne, kui lilled tõuswad sinu kalmukünkalt!

Uskuge Jumalat!

Provence'i rahvalaulikute-lugu. Hispaania kirjanik G. A. Becquer.

„Olen tõesti olnud Theobald Montagut'ist, Fortkastelli parun. Kes sa ka oled, kes sel haul peatad, — würost wõi kodanik, isand wõi sulane... usu Jumalat, nagu minagi teda usun, usu ja palweta minu eest.“

Awamäng.

Teie rändawad rüütliid, kes teie, piik rihmas ja allalastud wisiiriga, tugewal hobusel kihutate läbi maade, kel pole teist pärandust, kui teie ülistatud nimi ja te hea kahe teraga mõök! Teie au ja kuulsuse sihis rändajad ausas sõjakäsitöös! Kui teid, uites läbi Montagut'i kaljuse oru, üllatawad torm ja öö, kui teie warju olete leidnud kõdunenud kloostris, mis seal praegugi weel seisab, — siis kuulatage minu laulu!

Teie karjased, kes jälgite aeglase sammul oma lambakarju, kes teie neid laiali pillatuina karjatate nõlwakutel ja mäeharjadel! Kui olete oma karja jooma wiinud selge oja juure, mis woolab kohades ja hüpeldes Montagut'i-oru kaljude wahel, kui olete suwe lõõmus, lõuna-palangus warju ja kaitset leidnud kloostri pudenenud wõlwistikku all — siis kuulake minu laulu!

Teie tüdrukud lähedatest küladest! Teie liiliad metsadest, õnnelikkudena oma alandliku meelega kaitse all wõrsunud! Kui tuleb teie külapühaku päew ja teie warahommikul Montagut'i-orgu ruttate, et kesalilli ja ristikehinaõisi noppida pühaku kuhu ehtimiseks, kui teie wabanedes hirmust sünge, kaljudel seiswa kloostris ees, astute waiksesse, mahajäetud wõlwistikku ja eksite rohtunud haudade wahel, kus kesalill kaswab eriti ilus ning kus õitsewad siniseimad hüatsintidest, — siis kuulatage minu laulu!

Teie kõik olete selles pühas paigas üht hauasammast näinud, — sina, aus rüütel, wõib olla oma piigiläikel, sina, rändaw karjane, põletawas päikselõõmus, ja sina, ilus tüdruk, warahommikul, kui sellel lebasid weel kastepiisad, nagu

pisarad näha, — teie kõik olete tähele pannud seda lihtsat hauasammast. Wanasti seisis selle lihtsa kiwi ees weel puurist; rist on ammu juba kadunud, ainult kiwi jäi. Selle kiwi kiri on mu laulu mõte; selles hauas puhkab rahus Fortkastelli wiimne parun, Theobald de Montagut, ja selle mehe wõõrastawat lugu tahan teile jutustada.

Esimene laul.

I.

Kui kõrgest soost krahwinna de Montagut oma esimese poja Theobaldiga raske oli, nägi ta kummalist, õudset und. Wõib olla, oli see jumalik näpunäide, wõib olla tühipaljas mõtteraas, mille järgnev aeg hiljem ikkagi teostas.

Ta nägi unes, et ta mao oli sünnitanud, jälgi mao, mis wenis sisisesedes läbi rohu, ajades end nagu hüppeks püsti ja lõpuks, ta pilgu eest warju pugedes — kadus puhmastikku.

„Seal ta on! Seal ta on!“ hüüdis krahwinna unest ärgates ja teenritele puhmast näidates, kuhu wastik roomaja oli kadunud.

Kui teenrid kohale olid rutanud, kuhu kõrge daam ikka weel, hirmu ja ärduse pärast wärisedes, sõrmega osutas, lendas roosipuhmast üles tuwike ja kerkis õhku.

Maost polnud aga midagi näha.

II

Theobald oli sündinud. Ema suri teda sünnitades, ja paar aastat hiljem langes ta isa lahingus, waga wõitlejana Jumala waenlaste wastu.

Sellest päewast alates wõib Fortkastelli pärija noorust wõrrelda tormihooga. Kuhu ta iganes läks, igalpool andis ta teest tunnistust weri. Ja pisarad. Ta poos oma orje, wõitles oma-sarnastega, tüdrukute kallal tarwitas wägiwalda, peksis munkasid, ja ei jätanud isegi pühimusi rahule; polnud pühakut, mida ta poleks teotanud.

III

Ühel päewal läks ta jahile. Et wihma eest warju leida, käskis ta, nagu ta seda juba tihti ennegi teinud, kogu oma kuratliku salga, mis koosnes hulljulgetest kannupoistest, jumalawallatutest küttidest ja hukkaläinud poisikestest — ühte oma külade kirikusse. — põgeneda. Pühas wihas, hirmu tundmata selle isanda tigidusawalduse eest, wannutas auwäärne preester teda Jumala nimel ja pühitsetud hostiat kõrgel hoides, et ta sellelt kohalt lahkuks ja jala paawsti juure rändaks, et seal paluda oma patude andestamist.

„Jäta mind rahule, wana tola!“ hüüdis Theobald, kui ta seda kuulis, „jäta mind rahule! Wõi ma ässitan oma koerad su peale, ja kuna ma täna weel mingit saaki pole saanud, siis korraldan ma ajawiiteks jahi sinu peale nagu mõne metssea peale!“

IV

Theobald oli inimene, kes teostas, mida ta oli lubanud. Siiski wastas preester: „Tee, mis tahad! Tea aga, on olemas Jumal, kes kord karistab, kord andestab. Kui suren mina sinu käte all, siis kustutab ta minu süü oma wiha raamatust ja asendab selle sinu nimega, et sa kord kannataksid oma tegude pärast.“

„Jumal, kes kord karistab, kord andestab!“ hüüdis jumalawallatult parun ja naeris pilklikult. „Ma ei usu Jumalat! Et seda tõeks teha, teostan selle, mida sulle lubasin. Kuigi ma pole palwend, pole ma siiski ka sõber, et oma sõna murda. He, Raimund! Gerhard! Peeter! Ässitage koeri! Andke mulle sea-oda! Puhuge julgustust! Korraldame jahi selle lolpea peale — ja kui ta kas wõi altari otsa põgeneks!“

V

Ühe silmapilgu waid kõhklesid kannupoisid käsku täitmast. Siis, oma isanda teiskordse käsu peale, hakkasid nad werekoerte sidemeid wallandama. Juba oli parun, saatanlikult naeratades, oma ambu laskewalmis seadnud; juba ootas auwäärne preester, silmas taewa poole ja tasa palwetusi sisistades, rahulikult surma, — kui tõusis jumalakoja ees metsik kisa. Pasunad kuuluta-

sid ajujahti, ja kostsid hüüded nagu „Siga!...“ „seal, puhmastikust läbi!...“ „Mäkke!...“

Waewalt kuulis Theobald teadet igatsetud saagist, kui ta juba rõõmujoowastuses kiriku uksest wälja oli tormanud. Ja talle järgnes kogu teenerkond hobuste ja koertega.

VI

„Kus on metssiga?“ päris parun ja hüppas hobuse selga, ilma et ta selleks jalakseid oleks tarwitanud ja ilma et taambut noolest oleks wabastanud.

„Seal, läbi kuristikku, nende kõrgustikkude jalal!“ wastati talle

Ilma wiimaseid sõnu kuulmata, surrus pöörane kütt hobusele kuldkannused lihasse, nii et ta kui tuul edasi kihutas. Ja tema taga tormas terve saatkond.

Külaelanikud olid esimesena silmanud hirmsat looma, olid kisama pannud ja oma onnidesse põgenenud. Nüüd pistsid nad hirmunult oma pead pajadest ja, kui nägid, kuidas põrgulik salk metsatihnikusse kadus, löid risti ette, ilma sõna lausumata.

VII

Kõigist ees kihutas Theobald. Ta hobune, kiirem kui ta teenrite hobused ja ka halastamatumalt kannustatud jälgis metssiga nii lähedalt, et Theobald oma wahutawale loomale ohjad üle kaela wiskas, end kaks wõi kolm korda jalustes püsti ajas ja ambu palge tõstis, et lasta. Aga metssiga, kes ainult wahtewahel tiheda puhmastiku wahel nähtawale tuli, kadus jälle ta pilkude eest, et siis peagi jälle nähtawale ilmuda — kuid wäljaspool sõjariista laskeaugust.

Nii kihutas Theobald mitu tundi läbi orgude ja kuristikku, ülespoole plki kaljust jõesängi, ja kaotas lõpuks tee metsa warjukas tihnikus, mille ulatust raske oli kindlaks määrata. Kogu aeg olid ta silmad metssiga jälginud, alalises usus, et see lõpuks kord käes on, kuid alati oli teda seejuures pilganud looma muinasjutulik wäledus

VIII

Lõpuks awaldus siiski soodus juhus! Mees pani ambu palge; nool lendas teele ja puuris wärisedes hirmsa looma

selga; metssiga kargas õudse mõirgega püsti.

„See on mul käes!“ hüüdis kütt metsikus rõõmus ja lõi oma hobusele wist sajandat korda kannused werisse lihasse. „See on mul käes! Põgene mine ei aita enam! Higimärgid, mis ta maha jätab, näitawad mulle teed.“ Ja sellega puhus ta pasunat, märgiks oma wõidust, et sellest teenrid kuuleksid.

Samal silmapilgul komistas hobune. Ta jalad wajusid kokku, waikne wärin jooksis läbi pingul musklite, ning siis wajus ta maha. Paisunud, wahuga kaetud sõõrmetest tungis esile paks were juga.

Ta oli surnud wäsimusse... Ja ta pidi just siis kärwama, kui haawatud metssiga aeglasemalt jooksmata hakkas, kui ainult puudus weel wäike pingutus, et looma kätte saada.

IX

Theobaldi wiha ja ägedus teeks iga kirjelduse naeruks. Ta wandumist ja kirumist korrata, .. ainult korrata, oleks häbiwäärt. Ta kisendas oma teenrid — kuid mõõtmatast üksildustest wastas ainult kaja. Ta kitkus oma juukseid, sasis habeme — kohutaw oli ta ahastus!

„Jooksen jala talle järgi, ja kui ma rabandusse peaksin suurema!“ hüüdis ta lõpuks, ambut uue noolega warustades ja walmis järele jooksmata.

Aga siis kuulis ta oma taga oksade praginat, tihe puhmastik awanes ja ta ees seisis kannupoiss, käe kõrwal hobust talutades, hobust, mis oli must kui öö.

„Selle saadab mulle taewas!“ hüüdis rüütel, hüpates kaljukitse wäledusega sadulasse.

Kannupoiss oli kõhn, wäga kõhn, ja oli kollane kui surm. Ta naeratas iseäralikult, kui ulatas waljad ratsaniku kätte...

X

Hobune hirnus nii waljusti, et kogu mets kajas. Siis tegi hobune uskumatu hüppe — hüppe, mis tõstis ta oma kümme küünart üle maapinna...

Ja nüüd hakkas õhk ratsanikul ümber kõrwade wuhisema, nagu oleks ta mõni kiwi, mis on paisatud lendu. Ta kihutas galopis — nii pöörases galopis, et kartis waljaid kaotada ja —

pea pööritates — maha kukkuda! Ta pidi silmad lukutama ja kahe käega kinni pidama hobuse lehwiwast lakast!

Ei kõditanud hobust kannused ega juhtinud teda waljad ega ka ratsaniku hüüded, kuid hobusel oli rutt, ta kihutas kui tuulepuhang...

Kui kaua Theobald nii edasi tormas, ilma et ta oleks teadnud — kus, seda ei wõi ükski ütelda. Oksad peksid teda wastu nägu, okkad lõhkusid ta riietuse, ja tuul lõõtsus ta kõrwas...

XI

Kui ta lõpuks jälle julgust kogus ja oma silmad hetkeks awas, nägi ta, et on wiidud sootu wõõrasse metsikusse paika — ta pidi olema kaugel wäga kaugel Montagut'ist.

Ja hobune tormas edasi, peatamata edasi! Puud ja kaljud, lossid ja külad lendasid temast mööda wälgu kiirusega. Ala uued maastikud tõusid ta pilgu ees, kuid waewalt nähtud, kadusid nad juba, et ala wõõramatele ja wõõramatele aset anda.

Kitsad orud, täis wägewaid graniitrahne, mis tormid mägedest alla olid weeretanud.. Naerwad orud, kaetud muruwaibaga ja külitud majadega peal. Üksildused, lõpmatud stepid, kus hõõgus lubiwalge liiw kesksuwepäikse lõõmus... Awarad, kiwised künkad, platood hiidulatuses, igawese lume legendikud, kus tõusid kõrged jääpangad halli, sünge taewa foonil, walgete waimudena käsi laotades, et rüütli haarata...

Need ja tuhanded teisedki pildid, mida ükski ei suuda kirjeldada, oli see, mida nägi Theobald oma fantastilisel teekonnal. Siis aga mattis ta endasse tihe udu, ja nüüd ei kuulnud ta isegi enam hobuse kabjalööke.

Teine laul.

Awamäng.

Ausad rüütliid, tublid karjased, ilusad neiud — teie kõik, kes teie minu laulu kuulate! Kui teid see peaks imestama, mis ma teatan: ärge uskuge, et see on waid muinaslugu, mille on kudunud ainult mu tuju, et teie kerge-meelt tüssata! Suust suhu on seda lugu edasi antud, kuni ta lõpuks minu juure ulatas. Ja too hauakiri, mis weel täna-

päewal Montagut'i kloostriks näha on, on minu sõnade tõe kindlaks tõenduseks.

Uskuge seepärast, mis ma teile olen teatanud, ja uskuge ka seda, mis mul weel jääb jutustada! See on sama õige kui eelpoolöeldugi — kuigi see ehk kõlab weelgi kummalisem. Võib olla, et ma selle palja kondikawa olen ilustanud luulelise ehtega, kuid mingil tingimisel ei taha ma karwawäärteki kõrwale kalduda tõest.

I

Kui Theobald oma hobuse kabjalööke enam ei kuulnud ja enese tundis õhku tõstetawat, siis haaras teda nii metsik hirm, et ta üle keha wärisema löi. Seni oli ta arwanud, et kõik, mis ta silmad nägid, on waid pettekujutused, mis tekkinud pöörilawast, segasest, peast. Ta oli ainult uskunud, et hobune on lõhkuma hakanud, ja polnud seejuures kahelnud, et ta ikka weel wiibib oma isiklikul maapinnal.

Nüüd polnud enam kahtlust, et ta on ühe kõrgema wõimu mängukanniks, kõrgema wõimu, mis teda minema kannab, ilma et ta aimab, kuhu... Tee wiis läbi tiheda udu, läbi kummalise, fantastilise ilmega pilwede, mille põues wälgu walgusel helkisid siin-seal hõõguwadsädemed, mis ähwardasid laskuda tema peale.

Hobune tormas — paremini öeldud: ujus läbi helgete, hõõguwate gaaside ookeani... ja aegamisi awanesid ratsaniku kokkunud silmade ees — üks teise järgi — taewa imed.

II

Lennates pilwede kohal, nägi ta ülewepool enesest wägewat sõjawäge edasi tormawat. Need olid inglid, jumala wiha sulased, hõõguwate, tuules lehwiate juustega, riidetatud pikkadesse, tulega kanditud rõiwisse ja mõõgaga weheldes; mõõgad aga sädelesid ja helkisid tuhandetes tumesinistes piiskades ja sädemetes...

Ja weelgi kõrgemale tõusis ta ja uskus kaugel nägewat keewa laawamerd, mis näis olewat tarwitatud pilwede ladu. Ta kuulis enese all mürisamist... see tundus murdlainte kohi-

nana wastu kalju, mille otsast waatas alla imetlew rändaja.

III

Ja ta nägi peainglit, kes lumiwalgena istus häiglasuure kristallkuuli otsas ja seda tasa juhtis läbi tähtheledate ööde awara ruumi, nagu hõbedast lootsikut sinisel järwel...

Ja ta nägi hõõguwat päikest kuldtegelgedel tiirlewat, mitmewärwilises, tulisest aururingis ja selle keskmes tulewaime, olewaid puutunata keset leeki ja laulwaid päikese hõõguwast rüpest rõõmuhümne oma loojale...

Ta nägi waewalt seletatawaid walgusniite, millega inimesed on liidetud tähtede külge, ja silmas wikerkaart, mis ulatab wägewa sillana üle kuristiku, mis lahutab esimest taewast teisest...

IV

Piki nägematut silda laskusid hinged taewast maa peale. Ta nägi neid paljuid — wäheseid aga üles tulewat. Iga üksikut niisugust süütut hinge saatis lumiwalge peangel, kelle tiwad hinge warjasid... Waikides ja pirsarsilmil tulid mõned neist tagasi. Teised aga, inglite saatel, hõljusid hõisates üles, nagu tõusewad warahommikul lõokesed lõõritades õhku.

Siis katkesid sinised ja roosilised uduloorid, mis lehwisid õhuliste siidkardinatena ilmaruumis, — katkesid, nagu lihawõtte-laupäewal katkewad meie peakirikutes altarloorid, — ja õiglaste paradis seisis kogu oma helkiwas ilus rüütli silmade ees.

V

Seal olid koos pühad prohwetid nagu nad, jämedas wäljatöötuses, seisawad katedraalide kiwiportaalide juures. Seal olid ka heledad neitsid — nagu neid maalijad asjata on püüdnud jäljendada kirikute kirjudel akendel. Ja keerubid olid seal, pikkades, lohisewates riites ja kuldnimbusega — umbes nii, nagu nad altaritel on kujutatud. Ja neid ümbritsesid õndsate hingede kõik liigid, keda kroonisid, tähed, keda palistas walgus, ja kõigist teistest üle: peainglite kuningatar, Jumalaema, Meie armas Montserrat' Neitsi, patuste abi ja kurbade lahtus...

VI

Ja edasi kandis teda hobune - eemale õiglaste paradiisist, üle püha Neitsi trooni. — Ikka suurem hirm waldas mehe, ja sügaw ahastus täitis ta hinge...

Nende awarustes, mis wiivad I S S A N D A salapärasesse pühakusse walitseb igawene üksildus, walitseb igawene waikus...

Aegajalt löi talle jäine tuul wastu otsaesist, külm kui noatera, — tuul, mis tungis ta kontide üdini ja mille hinguse all ta juuksed harjasteks muutusid. — Sarnaseid wärinaid peawad tunnud olema prohwetid, kui neile lähenes Jumala waim.

Lõpuks saabus ta taewaruumidesse, mida täitis tume müha — umbes mesilaste sumina taoline, kui nad sügise õhtupoolikul tel lendlewad wiimaste lil- lede ümber...

VII

Nendesse fantastilistesse regioonidesse koonduwad kõik ilma helid ja hääled — kõik toonid, millest me üleleme, nad kustuda kauguses; kõik sõnad, millest arwame, nad kaowad õhku; kõik hädakisad, millest arwame, et neid ükski ei kuule.

Siin, harmoonilistes ringides, heljuwad üles alla kõik laste palwed, noorte tüdrukute ohked, wagade üksiklaste sõnad, õnnetute ohked, nende karsked sõnad, kes on puhta südamega, wae- watute ja koormatute kannatlikud kae- bed, walukannatajate wirelemised, usk- likkude kiidulaulud...

Ja nende hääle seas, kes seal helkiwas eetris sinna-tänna heljusid, kuulis Theobald ka oma õndsa ema häält, kes oma pojale, armu ja halastust palus. — Aga oma häält ei kuulnud ta mitte!

VIII

Kaugemal wäljas tungis ta kõrwu kõle kõma tuhandetest ja tuhandetest karedatest, kähisewatest häältest, mil- lesse segunes jumalawallatu sõim ja kättemaksukisa; seda kõike saatsid ilged laulud ja tiirased sõnad, ahasta- wate needmised, jõuetute ähwardused, jumalasalgaajate walewanded...

Theobald lendas läbi selle teise ringi meteori kiirusega, mis läbibistab suwi-

õhtul taewa, — et ainult mitte oma enese häält teistkorda kuulda, mis kõlas mü- risedes, kõiki teisi hääli selles põrgu- lärmis lämmatades.

„Ma ei usu Jumalat! Ma ei usu Ju- malat!“ hüüdis ikka weel tema hää- l, selles jumalawallatute sõnade meres üles ja alla lehwides...

Theohald ise aga hakkas juba uskuma.

IX

Ja ta lahkus ka nendest ruumidest, läbistas teised awarused täis hirmsaid nägemusi, millest ta aru ei saanud, aga mina kirjeldada ei oska, ja jõudis lõ- puks wiimasesse ja kõige kaugemasse taewaringi, kus serawiimid kummarda- wad taewaste wäehulkade Issandat, põlwitades ta jalgade ees ja warjates ta palet kolmekordsete tiibadega.

Theobald tahtis talle otsa waadata — aga tuline hingus kõrwetas ta näo, walguse meri pimestas ta silmad, ja kostis nii wägew äike, et ta kõrwad huugasid. Ja ta paisati sadulast kui hõõguw kiwi, mis sülitatud wulkaanist, alla tühjusse. Ja ta tundis, kuidas ta sügawamale ja sügawamale wajus, ilma aga kuhugi kukkumata... kõrwetatult, pimestatult, uimastatuna... — nagu kukkus peaingel Lutsifer, kui Jumal ta oma huulte ainsa hingusega paiskas ta alla uhkest kõrgusest.

Kolmas laul.

I

Oli saabunud öö. Tuul hoigas puie lehtedes, ja läbi tiheda krooni wilkus nõrk kuukiir.

Theobald tuges küünarnukkidele ja hõõrus oma silmi, nagu ärkaks ta sü- gawast unest. Kui ta ringi waatas, nägi ta, et wiibib samal kohal, kus ta kult oli tabanud, samal kohal, kus ta hobune surnuna maha oli kukkunud ja kus talle uus fantastiline hobune oli toodud, mis ta hiljem üles oli kannud salapärasesse taewakõrgustesse.

Hauawaikus walitses ümberringi, mida eksitas aegajalt waid arglik lehe- sahin, põtrade kauge kisa, ja siin-seal, kui tuul ta kohale kandis, lähedase kella kõla, mida kusagil kaugel löödi...

„Olen wist und näinud,“ ütles Theo- bald. Ta tõusis püsti, läks läbi tiheda

metsa mäest alla ja jõudiski lõpuks lahtisse orgu.

II

Kaugel silmas ta Montagut'i kaljusid ja nendel oma lossi kontuure; selgesti eraldusid need sinisest, sirawast öötaewast.

"Mu loss on weel kaugel "mõtles ta, "ja mina olen wäsinud. Ootan hommi- kut järgmises külas." Ja ta asus teele ja jõudiski külasse.

Esimesele uksele koputas ta.

"Kes Teie olete?" pärisid inimesed.

"Fortkastelli parun!" wastas ta. Nad aga naersid talle näkku.

Ta koputas järgmisele uksele,

"Kes Teie olete ja mis on Teie soow?" küsis teenija, kes ukse awas.

"Teie isand! wastas rüütel üllatatult, et teda mitte ei tuntud. "Olen Theobald de Montagut."

"Theobald de Montagut?" wastas tüdruk pahaselt. "Theobald de Montagut muinasjutust?... Teie olete wis...! Tehke, et kaote ja ärge ajage ausaid inimesi asjata üles, et neile siis rumalaid jutte rääkida!"

III

Imestades lahkus Theobald külast ja sammus lossi poole Hommikuhämaruses jõudis ta wärawa ette.

Wallikraaw oli täis tornikiwide risu. Katkine sild oli oma orjuse lõpetanud, kuigi ripnes weel tugewa raudketi küljes, mis ajajooksul rooste käes oli pudenenu.

Eemalt helises raskelt ja tõsiselt kell.

Lossi wäliswärawa ette oli asetatud graniitsamkale ristikuju. Müüridel polnud näha ainustki teenrit. Kuid seest kostis tuhmilt mingisugune waga palwewiis, pühalikult ja ülewalt.

"See on ometi minu loss, kahtlemata!" ütles Theobald, ja ta pilk uitis kord siia, kord sinna, ilma sellest aru saamata, mis temaga on juhtunud. "Seal wärawa kohal, seisab ju minu wapp... ja, ja see on Montagut'i-org... need maad siin on minu päralt, see on Fortkastelli herrasloss..."

Seal liikusid rasked wärawapooled, ja läwele ilmus keegi kloostriwend.

IV

"Kes Teie olete? Mida otsite siit?" küsis Theobald munga käest.

"Olen Jumala alandlik sulane," wastas see, "Montagut'i-kloostri wend..."

"Aga..." katkestas parun, "kas pole siis Montagut loss!"

"Seda ta oli..." kostis munk, "kaua aega tagasi... Nagu räägitakse, olla wiimase isanda kurat kaasa wiinud. Ja kuna tal polnud pärijat, siis kinkisid ta lääniherraslikud krahwid meie ordu wendadele. ja need asuwad siin juba umbes sada wõi sadakakskümmend aastat. — Ja Teie? Kes Teie siis olete?"

"Mina?" kogeles Fortkastelli parun, kuna ta tükk aega järgi oli mõtelnud, "mina olen... mina olen wilets patune, kes oma süütegusid kahjatseb. Tahaksin Teie abti ees pihtida ja teda paluda, et ta minu wastu wõtaks Teie ordu rüppe."

Mälestus.

Poola kirjanik K. Tetmajer.

Suriija silmade ees hakkas kõik muutama mustaks; ta tundis surma lähemist. Ja weel kord laskis ta minewiku oma waimusilmade eest mööduda, et weel kord näha oma elu.

Ja ta silmade eest käisid mööda pikas reas mitmesugused näod ja iga nägu tõi enesega kaasa mälestuse mõnest kannatusest wõi õnnest. Aga kannatuse mälestusi oli rohkem ja suriija mõtles, ei makswat kahetseda, et ta neid nägusid enam ei näe.

Korruga särasid temale teiste hulgast wastu ühed pisaratest märjad silmad; ta tundis need ära ja hakkas, teisi nähtusi eemaldades, neisse silmadesse wahtima.

Need olid waese kerjuswana silmad, kellele ta kord külmal talweööl oli annud oma enese õladelt mantli.

Ja ta meel muutus kurwaks, et ta neid silmi saab wiimast korda mäletada ja neid pärast surma enam ei näe.

Wana piibel.

Rootsi kirjanik Gustaf af Geijerstam.

Wana ja noor õpetaja istusid wana õpetaja kirjutustoas, mille akendest meri oma kaljudega silma paistis. Noor õpetaja oli wanale külla tulnud, et tema käest nõu küsida ja temale oma häda kurta. Seda oli ta teinud, sest et ta alles hiljuti oli ülikoolist tulnud ja teda elutõsidus seda enam ehmatas, mida enam ta oma kohuse leidis olewat seda parandada.

Wana ja noor istusid üksteise wastas ja rääkisid maast ja inimestest, nende häist ja pahust külgedest. Rääkides kuulsid nad ainult üksteise häält ja sõnu, mis kumbki neist mõtles ja väljendas. Jäid nad aga wait, siis kajast nende kõrwus mere kohin ja tuule tuhin wana kirikumõisa ümber. Ja wiimaks oli neil, nagu oleksid nad istunud üksikult väljas murdlaintes ja katsuksid usu abil laineid ja loodust rahustada. Nad tundsid seda kumbki omal wiisil. Sest üks neist oli wana, kes raamatud juba peaaegu unustanud. Selle asemel oli ta tuttawaks saanud woogudega, mis tema ümber kõrgelt käisid, inimeste elus samati kui looduses, ja ta wõis iseenese üle naeratada, mõeldes tolle aja peale, mil temagi oli katsumud wõimatut wõimalikusteha. Teine selle wastu oli noor, ja tema üle oli sel, mis ta raamatutest leidis, niisugune wõim, et ta uskudagi ei tahtnud, et loodus niisugune oli, kui ta seda ise ometi nägi. Kõik, mis ta ümber oli, tegi ta meele kibedaks, eriti aga see rahu, millega wana õpetaja tema waimuliku wiha puhkemise wastu wõttis.

Nüüd istusid nad waikides, mõtetesse wajunult, noor selle üle järele mõeldes, mis wana temale wõiks ütelda, wana seda kaaludes, kas edasi kõnelda wõi elu hoole jätta, noorele õpetajale pikkamisi oma õpetusi pähe tuupida. Ja nõndawiisi istudes kuulatasid nad kumbki iseäralikkude tunnetega mere kohinat ja nägid lahes purjekat, mille puri praegu maha lasti, ühe kalju taha kaduwat

„Külalisi tuleb,“ ütles wana õpetaja. „Ja paadi järele otsustades tuleb ta kaugelt. Usun, et Norrösundist.“

Noor õpetaja tõusis lahkumiseks. Aga wana palus teda weel jääda:

„Oled ise õpetaja ning wõid juures olla.“

Nõnda istusid nad musta kirjutuslaua ees ja ootasid. Noor wahtis välja rannakaljudele, millē ääres meri mustendas, wana istus waikselt ja süwenes nagu endasse. Ta mõtles ümbruskonna rahwa peale, kes temale armsaks saanud, sest et ta neid mõistis, ja tal oli tunne, nagu peaks ta neid laituse eest kaitsma. Sest noore olekus peitus midagi, mis temale need tunded tõi. Aga mõlemad ootasid külalisi, nagu oleksid need kuulunud nende jutuainesse, ja kuulatasid iga häält, nagu oleks wõinud üks nii igapäine sündmus, nagu see külaskäik, kõigile öeldud ja ütlemata küsimustele wastuse anda. Ja kui nad wiimaks matil jalapuhastamist ja tasast koputamist kuulsid, siis tõmbasid nad mõlemad korruga kergendatult hinge.

„Tulge!“ ütles õpetaja tasasele koputamisele wastuseks.

Wäljas kajast riietekahin, aga keegi ei awanud.

Wana õpetaja tõusis ise ja awas ukse, kuna noor istuma jäi ja tulijatele terawasti wastu waatas.

Läwele ilmus esimesena üks noor-mehe, kel õlikübar peas ja õlikuub seljas. Ta nägu oli kandiline ja päewitanud, silmad waatasid laiade kulmude alt selgesti, suu oli täis ja lõug lühikese, walgja habemega kaetud. Ta jäi ukse juure sokkides seisma ja kraapas jalaga. Weesaapad oli ta komas maha tõmmanud ja ukse taha jätnud. Sisse tulles waatas ta wabameelselt ringi, näis aga ometi olewat kohmetu. Ta tegi katsed naeratusega, mis aga suunurkadesse kinni jäi, ja ta silmad olid tõsised nagu ennegi.

Tema taga seisis naisterahwas, kelle nägu rätiku warjus, mis üle otsaesise tõmmatud, ja ta keha kattis suur rätik, mida ta kahe käega koos hoidis. Ta seisis just mehe taga ja ei waadanud kordagi üles.

Õpetaja andis neile kätt. Siis istus ta jälle laua ette toolile ja andis paarile märku, et nad lähemale astuksid. Aga nad ei lähenenud, waid jäid seisma, naine ikka mehe taga. Mitu korda pidi õpetaja nende soowi järele küsima, enne kui wastuse sai.

„Asi on niisugune,“ ütles mees wiimaks, „meie tahaksime abielluda.“

Õpetaja awas oma raamatu ja otsis nende nimed wälja.

„Tule lähemale, Johan Ersson!“ ütles ta.

Mees tuli.

„Sina ka,“ jatkas õpetaja naise poole pöördes.

Nüüd tuli seegi lähemale. Tullles lükkas ta rätiku näo eest kõrwale ja nähtawale tuli noor nägu, mil sügawad silmad ja puhtad ilusad näojooned. Aga kui ta wõraste meeste silmi tundis oma peal wiibiwat, siis lõi ta silmad maha ja punastas. Sest ta teadis, et ta oma saladust warjata ei suutnud ja et ta keha selle teada andis.

Ka noor õpetaja punastas, tegi laitwa, ägeda liigutuse, nagu oleks ta midagi wõigast näinud, ja tõusis püsti. Aga wana õpetaja waatas talle otsa ja ütles käskiwalt ja rahulikult:

„Istu paigal ja lase minul rääkida wõi waikida, kuidas mina tahan!“

Nende sõnadega pööras ta mehe poole, kes tõsiseks jäänud ja kohmetult oma kõrwal seiswat naist silmitses, nagu oleks ta teda kuidagi tahtnud aidata, kuid ei julenud seda teha.

On sul ka niipalju warandust, et wõid naise wõtta?“ küsis õpetaja.

„Mul on maja ja paat ja wõrgud,“ wastas mees, „ja wõlga mul palju ei ole.“

„Hml!“ tähendas õpetaja. „Näib, et oleksite pidanud waremalt, minu juure pihtile tulema. Nüüd tulewad küll ristsed õige pea pärast laulatust.“

Kerge naeratusewari lendas mehe karedatest näojoontest üle, ja ta waatas ruttu kõrwale — naise peale, kes ikka weel mahalöödud silmil seisis, näoga, nagu ei tahaks ta õieti midagi kuulda ega mõista. Siis waatas ta õpetajale kindlasti silma ja wastas:

„Seda küll. Oleksime wõinud aga meil ei olnud aega.“

„Ei olnud aega?“

„Ei! Oli parajasti kalapüügi aeg. Ja meie elame kaugel.“

Ta waikis silmapilgu nagu mõteldes. Siis jatkas ta tasakesi:

„Muidu oleksime waremalt tulnud.“

„Elab ta sinuga?“ küsis õpetaja.

„Jah,“ wastas mees. „Mul pidi keegi olema, kes mind kalapüügil ja kodus aitab, nüüd, mil mu ema on surnud.“

„Ja waremalt ei mõelnud teie abielluda?“

„Ei.“

Õpetaja ei ütelnud enam midagi, waid kirjutas tunnistuse, kutsus siis oma sulase teiseks tunnistajaks tupp ja laskis Johan Erssonil ja ta pruudil tunnistusele alla kirjutada. Kena koolilapse kirjaga kirjutas noor naine oma nime Anna Olsdotter peigmehe nime kõrwale, tegi õpetajale sügawa põlwenõksu ja tahtis lahkuda. Aga õpetaja hoidis teda tagasi ja andis sulle abiõpetajale, et ta tunnistusele kui esimene tunnistaja alla kirjutaks.

„Kas seda ei wõi teha keegi teine?“ pomises see. Wastikus peegeldus ta kitsal, siledal näol.

„Kirjuta!“ ütles õpetaja rahulikult.

Noor õpetaja kirjutas, aga sulge käest pannes ei jõudnud ta enam waikida, waid hüüdis paari poole pöördes:

„Aga kui — kui teil nüüd ka enam aega ei oleks olnud, mis siis?“

„Siis muidugi oleksime pidanud weel ühe kuu ootama,“ wastas mees. „Aga siis ei oleks Anna minuga arwatawasti enam wõinudki kaasa tulla.“

„Mis te ütlete?“ pahwatas noor õpetaja ja ta hää l wärises nii, et lõksatas.

„Pidin temale peale käima, et ta nüüd kaasa tuli,“ jatkas mees ja jälle käis naeratuselk ta näost üle. „Tal oli häbi ennast õpetajale nõnda näidata. See on loomulik.“

Noor õpetaja kahmas mõlemate kättega peast kinni ja tahtis weel midagi ütelda. Aga wana andis talle märku, et ta waikiks, käskis sulase wälja minna ja pööras siis jälle pruutpaari poole.

„See oli õige tegu, Johan Ersson,“ ütles ta, „et sa oma pruudi enesega kaasa sundisid tulema. Mina soowin teile nüüd Jumala nimel õnne! Ja kandke selle eest hoolt, et teil kolme nädala pärast wõimalik on siia laulatusele tulla!“

Nüüd andis ta esiti naisele, siis mehele kätt, patsutas neild mõlematele isalikult õlale ja pani ise nende taga ukse kinni. Siis läks ta akna juure ja nägi neid tormis lahkuwat, mees ees, naine ta kannul. Kumbki ei rääkinud, kuna nad nõnda vastu kanget tuult edasi sammusid.

Kui nad kadusid, pööras wana õpetaja noore poole ja waatas temale näkku. Noor istus alles käsipõsikile laua ees, tõstis äkki oma pea ja laskis käe raskesti lauale langeda.

„Kuidas wõisid sa nendega nii kõnelda, nagu sa kõnelesid?“ pahwatas ta. „Mitte sõnagi nende patust! Mitte sõnagi patu palgast. . .“

Hääl jäi tal kõrri kinni, ja ta jäi wait, kartes, et ehk wanema mehe vastu enda unustab.

Wana õpetaja seisis tüki aega wai- kides akna all omal kohal ja andis noorele aega rahulikuks jääda. Siis wõttis ta laualt piibu, toppis ta tubakat täis, süütas tubaka põlema ja seadis enese siis kirjutuslaua ette õieti istuma.

„Patt!“ ütles ta. „Jah, meie kõik patustame. Aga ma tahan sulle midagi ütelda. Ma tunnen palju haritud mehi, kes seaduse ees kõige korrapäralikumalt abielluwad, aga oma naise, wae- walt kui aasta möödub, maha jäta- wad ja mõnele teisele järele jooksewad Seda see mees, keda sa praegu siin nägid, ei tee. Tunnen ka naisi, kes abielluwad, et ilma ise töötamata rahulikult sellest tööst elada, mis tema mees kahe eest, ei, kõigi eest teeb, kui suureks perekond ka kaswab! Seda see naine ei tee. Surmani saadab ta oma meest kalapüü- gil, ja kui ta lapse sünnitab, siis ei kesta see kuigi kaua, kuni ta teda jälle saadab. Niisugune on nende inimeste elu ja niisuguseks jääb ta, kuni nad elawad. Nad töötawad eluaja ja õpe- tawad ka oma lapsed töötama. Põhi aga, millele nad-oma elu ehitawad, on see, et nende armastuse rõõm pühitse- tud on lapse läbi. Ära wanguta seda põhja. Temale wõib palju head ehitada!“

Abiõpetaja naeratas.

„On sulle keegi seda ütelnud?“ kü- sis ta pilkawalt.

„Ei.“ wastas wana õpetaja. „Midagi niisugust ei oska need inimesed ütelda.

Aga nad tunnewad seda. Mina ei saa- nud sellest esiotsa aru. Aga ma ela- sin mõistwuseni läbi. Painutasin oma südant, et lähemale jõuda nende süda- mele, nii lähedale, et oskaksin sellest lõögist aru saada. Ela nende keskel ja painuta ka sina oma süda. Siis loobud kohut mõistmast. Sest kes meie rahwa- elu suurema osa põhja põlgab, selle mõtted on meie rahwast madalad. Ja see on nendest arusaamiseks alles liig kõrk.“

Teine waikis, aga raputas pead. Sest ta oli haritute, ülikooliskäinute ja wa- gade mõttekäigu wangis ja õppimiseks liig kõrk.

Õpetaja istus hetke aega waikselt ja silmitses teist, ja tundis ta vastu kaas- tunnet, meele tuletades, et temagi kord oli waadanud inimeste peale waljult, kus on waja waadata pehmelt, ja oli leplik olnud seal, kus on waja suurt waljust.

Siis lehwis naeratus ta näost üle.

Ta pani piibu käest ja astus suure raamaturiiuli juure, mis kogu seina täitis ja weel kahele poole sohwatki ulatas. Sealt wõttis ta ühe raamatu ja andis selle noorele õpetajale.

See wõttis raamatu ja awas selle imestades. See oli suur raamat, täis pilte; kaaned olid tal kullasse pressitud ja neid hoidsid koos laiad messing- plaadid.

„See on ju piibel,“ ütles ta.

„Jah,“ wastas wana õpetaja. „Wõta ta omale! Ja kui sa siin wäljas esimese abielupaari laulatad, kes seda oma le- pingu pühituseteed käib, mida sina nõuad, siis anna see raamat neile minu ja sinu mälestuseks.“

Noor õpetaja ei tahtnud kingitust vastu wõtta; ta aimas, et selles mõni õpetus seisis, ja seda ei tahtnud ta vastu wõtta. Aga wana õpetaja käis temale seni peale, kuni ta kingituse wiimaks vastu wõttis,

Siis lahkusid nad.

Abiõpetaja sammus kaljulist teed mööda oma elukohta; raamatu surus ta rinnale, kuna ta tormis edasi tungis.

Möödusid aastad.

Wana õpetaja oli surnud ja noor oli ta järeltulijaks saanud. Wiisteistkü- mend aastat hoidis ta wana piiblit, ilma

et tal oleks wõimalust olnud seda ära kinkida.

Siis abiellusid ühel päewal tema sulane, kes kalamehe poeg oli, ja tema tüdruk, keda juba lapsest saadik õpetaja juures kui oma last oli hoitud. Noor õpetajagi hakkas juba wanaks jääma ja oli juba ammu abielus aga tema abielu oli lasteta. Õpetaja ja tema proua olid koguduses alati üksikut elu elanud, sest et nad temale olid wõõraks jäänud. Aga noorele paarile walmistas õpetaja proua ise pulmad, ja noorele mehele kinkis õpetaja pärast laulatust ilusa piibli, mille kaaned kullasse pressitud. Sest seda paari ta tundis, nii tema kui ta proua, ja nad teadsid, et nad neid wõisid usaldada kui iseendid.

Aga kolm kuud peale seda pidi õpetaja noorepaari esimest last ristima, ja sest päewast saadik ei rääkinud keegi enam wanast piiblist, kõige vähem weel need, kes ta olid kingiks saanud.

Kui õpetajale ristimise puhul järele tuldi, ehmatas ta. Sest tal oli peaaegu, nagu käiks wana õpetaja koju. See sündmus tegi uuele õpetajale palju muret. Nimelt kutsuti teda kogu eluaeg „uueks“, wahetegemiseks „wanaga“, kes juba ammu surnud, aga weel mitte unustatud „Uus“ ei jaksanud iial öieti aru saada, mis oli sündinud, ja läks arusaamatult ka hauda. Tema ja rahwa wahel haigutas kuristik, millest ta üle ei jaksanud saada.

Kukewõitlus.

Daani kirjanik Hans Aanrud.

Ennelõunapäike paistis soojalt alla Opsala õueplatsile. Pääsukesed olid juba tulnud, lendasid katuse alt siristades üles õhusse, lendasid pikkades paarides risti üle oru, et seal putukaid püüda, wõi pikkamisi üle maapinna, kust nad omale pesa ehitamiseks materjaali kogusid. Aida seina ääres luuras hall kass, et pääsukesed ei näeks. Pikuti lehmalauda seina äärt mööda jalutas suur uhke kukk oma kanakestega, ja tema kannul hiilis ettewaatlikult Tor, weega täidetud kulp käes. Silmanähtawalt tahtis ta kuke sabasulgedele lähedale hiilida; aga nii pea kui ta mõne hiiliwa sammu astus, tõstis kukk igakord oma pea, waatas ringi ja ruttas siis kiiresti ja uhkelt jälle edasi.

Pagana paha lugu, et ta nii ettewaatlik oli! Täna oli see juba teine päew, et Tor teda luuras, aga nähtawasti aimas kukk seda, see kelm.

Kanad kadusid nurga taha. Kuke pikad, kõwerad sabasuled olid wiimsed, mis Tor nägi.

Ehk õnnestas tal see nüüd, kui ta kukele õige ruttu järele kargas! Tor tegi kaks pikka sammu, — ei, ka kukk oli laudanurga silmas pidanud ja ru-

temini edasi läinud. Ta wiibis juba laudaukse juures.

Sealt lähenes ka juba peremees, — jah, eineaeg oli käes, ja siis tulid ka sulased hobustega, nii et enam midagi polnud teha. Ettewõtte tuli edasi lükata, kuni sulased jälle põllule läksid.

Peremees tuli tema juure, tahtis nähtawasti temaga rääkida.

Täna oli Toril teine päew Opsalas wiibida; ta oli sinna alles eile hommikul tulnud -- waeselapsena.

Jõudes Opsalasse, oli peremees tema wastu väga lahke olnud, oli ta käest kinni wõtnud ja ta ise kõöki wiinud, kus sulased einet wõtsid, ja oli neile kõigile ütelnud, siin nägewat nad tema ülemsulast, kes nii ütelda nende ülemkommandandiks saawat. Tor ei olnud selgesti arusaanud, kas need teda wahest narrida ei taha, sest kõik naersid, kui temale peremehe kõrwale plats anti. Ometi olid nad ka väga lõbusad olnud, wälja arwatud Per, tugewa kehaga sulane, kes tahtis naljakas olla.

Per ütles nimelt, tema nägewat Torist juba wäljast, et ta mitte wasikatki ei jaksawat sabast kinni hoida. Siis aga oli Tor wastanud, kui see üldse wäljast nähtaw olla, milleks ta köl-

bawat, siis nägewat igatahes tema, et Per kangeks sööjaks kõlbawat. Siis olid kõik naernud, peremees kui ka teised, ainult Per oli waikinud, aga ta nägu oli näidanud, et ta hirmus wihane oli.

Muidu ei olnud Per wihakandja, sest pärast seda oli ta temale nii kummalise loo jutustanud, et ta seda iial ei oleks uskunud, kui Per selle juures aus ja tõsine ei oleks wälja näidanud. Tor oli wasikad lauta ajanud ja siis õue läinud. Wasikate lautaajamine pidi, nagu peremees ütles, ta esialgne amet olema. Et õues üldse niipalju ilusaid asju oli, nagu see tore kukk oma toredate sabasuledega, seda ei olnud ta uskunud ja ei wõinud neid mujal wististi ka olla. Need sabasuled olid nii pikad, et otsad maha ulatasid, sealjuures ometi sabast püsti üles tõustes. Tor silmitses parajasti kukke, kui Per temale lähenes.

Tulija küsis, kas Toril lusti ei oleks lendamist kätte õppida.

Muidugi oli tal selleks lusti. Kord katsunudki ta juba lennata, kaski ära koorides ja neid koori oma käewarte külge sidudes. Siis roninud ta kodu puuwirnale ja katsunud üles lennata, kukkunud aga puuhalu peale maha ja lõõnud põlwe katki. Wististi olnud kasekoored lennuks liig wäikesed.

„Ei,“ arwas Per, „sellest see küll ei tulnud. Ei. See tuli sellest, et sul tüür puudus. Seda wõid kukest näha, kel saba tüüriks on.“

Jah, selle peale ei olnud Tor tõesti weel mõelnud.

„Aga,“ ütles Per, „harilik saba ei aitagi — selleks on waja erilist kunsti. Mina olen ainus inimene, kes teab, kuidas seda teha. Selle õppisin wanaemalt.“

„Oskas tema siis lennata?“

„Muidugi! Tema oleks wõinud üle maja katuse lennata kui minagi.“

„Kas sina ise kord ka oled katset teinud?“

„Ei. Selleks olen ma liig raske. Täpselt üks nael raskem kui õigus.“

„Miks ei õpetanud sa seda siis kellegile teisele?“

„Ei tohtinud. Olin wanaemale sõna annud, et ma seda kellegile ennem ei ütlen, kui tema surmast kolmkümmend

aastat on möödunud — ja just täna sai sellest kolmkümmend aastat mööda. Sellepärast, kui sa, Tor, töötad hea poiss olla, siis õpetan sulle heameelega kätte.“

„Jah, nõua minult, mis tahad, ma teen kõik — annan sulle heameelega oma taskunoagi.“

„Seda pole tarwiski,“ wastas Per. „Aga lennata ei saa ilma neljateistkümne-aastase suure kuke suure sabasuleta. Nimelt peab see kukk niisugune olema, kes munema on hakkanud, just niisugune, nagu, näed, seal see kukk, kes tänawu lihawõtteks esimese muna munes. Ja sellest weelgi ei aita; ei aita ka see, kui kukk ise sule kaotab ja see maast wõetakse. Ei. Tarwis wõtta õige kange soolwesi, sellega tagast kuke juure hiilida, kuna ta maad siblib, ja siis soolawesi temale saba peale walada. Siis kaotab ta oma sabasuled korruga, ja need on alles õiged suled, millega wanaemagi sõitis.“

See raske töö oligi, millega Tor täna tegutses, kui peremees temale lähenes.

Peremees jäi seisma ja silmitses teda.

„Mis asja sina teed?“ küsis ta.

„Tahaksin kukele heameelega soolwett saba peale walada,“ oli wastus.

„Kuule, Tor, kas sa siis pole mõelnudki, et Per sind wahest ainult narrida tahab?“

„Ei, seda mitte. Tema wanaema —“

„Tean juba, seda on ta sulle jutustanud. Kas sa siis ei näinud, kuidas ta muigas, kui sind eile nägi kulbiga ringi käiawat?“

„Tõsi küll, seda arwasin minagi nägewat, aga“ — ta pigistas hambad risti ja ähwardas rusikaga — „seda ma temale ei kingi!“

„Jah, kui sa temale õige tubli ninapsu teed, siis wõid selle terve kuke omale saada.“

Peremees pööras ümber ja läks maija.

* * *

Warsti selle järele kuulis Tor, et Per hobustega põllult koju tuli. Ta wõttis kulbi ja hakkas kuke kannul käima, nagu ei oleks ta midagi teadnud. Aga kõrwalt piilus ta Peri poole ja märkas

ka, et see hirwitas ja teisele sulasele silmi pilgutas.

Tor ei läinudki tuppa sööma, waid jäi wälja, kuni teised olid söönud. Ta teadis, ei Per kohe wälja tuleb; sest Per armastas pärast söömist tallis hobuste mollis, mis just heinaaugu all seisis, pisut magada.

Ja Per tuligi, ja Tor käis ikka kuke taga, kulp käes. Ta oli lakaluugi lahti teinud ja kanad ühes kukega trepist üles ajanud.

Per hüüdis :

„Noh, kas sa ikka weel ei ole soolwett saanud kukele saba peale walada?“

„Ei, aga ma usun, nüüd ma saan, kui ta lakka läheb.“

Per hirwitas ja läks talli.

Tor kuulis kuidas, ta heinad kokku kraapis ja molli pikali heitis.

Wiibimata ajas ta kanad lakka ja waatas ringi. Peremees seisis akna uures ja Tor osutas talle elawalt käega.

Peremees tuli õue.

Nüüd puges Tor lakka ja waatas läbi heinaaugu alla. Just augu alt pais-tis Peri nägu.

Tor tõmbas sügawasti hinge, wöttis siis kulbi ja walas soolwee Perile otsekohe näkku.

Wõib ju arwata, et mõlemad ruttu jalule tõusid — nii Tor kui Per, ja kanad jooksid lakaluugist wälja, trepist alla ja laiali.

Kui Tor trepile ilmus, seisis Per pilusilmil talliukse ees ja ähwardas rusikaga üles. Ta oli nii wihane, et sõnagi suust ei saanud. Peremees naeris ja hoidis kõhtu kinni.

Nüüd ütles Tor, nagu oleks ta wäga wihane :

„Kes niisugust lollust on näinud. Kukk pani plehku ja ei saanud tilkagi oma sabasulgedele!“

Jü-leheke.

Hiina jutt.

Elas aastasajad tagasi Hiinas mees, kes oli kuulus üle maa kunstnikuna. Kõik, mis roomab ja lendab, oskas ta nii osawalt kalliskiwidest järgi aimata ja woolida, et ta kunstitööd waewalt wõis eraldada loodusest.

Nii istus ta kord maha ja nikerdas ja lõikus oma jü-lehe kallal. Jü aga on üks kummalist rohelist wärwi pool-kalliskiw, ja mida mürkrohelistem on kiwi, seda enam austab teda rahwas. See jü-kiwi pole mitte ainult ilus ja roheline, waid ta on ka wäga kõwa, et ükski terasnuga ei suuda teda kriimustada.

Ja kui ta walmis oli, siis ei leidunud ühtegi, kes oleks kunstliku lehe üles leidnud loomulikkude lehtede hul-

gast, nii hästi ja loomulikult oli ta järgi aimatud, nii ilusalt iga vähem kui sooneke, iga vähem kui serwake. Aga meister oli ka kolm aastat ta kallal tööd teinud.

Suur oli kunstniku kuulsus, ja kogu ilm kõneles temast ja ta lehest.

Ka üks Hiina tark kuulis sellest kunstnikust, ja ta õpilased palusid oma meistrit, et nad seda imeasja waatama läheksid. Kuid meister ei mõtelnudki selle peale.

„Kolm aastat pidi mees töötama ühe lehe walmistamisel?“ küsis tark. „Kui loodus sama palju aastaid tarwitaks, et üht lehte teha, siis oleksid wist paljud puud Hiinas lehtedeta.“

Kadunud miljon.

Inglise kirjaniku Edgar Wallace'i romaani.

2

Nüüd ilmus Lamford Collet, tuntud adwokaat, mis aga Coleman'i silmis oli kõrwalise tähtsusega — ta enese depoeg ja Dora sõdsepoeg. Rex Walton ja ede saabusid ühel ajal Jimmy Sepping'iga, ja Rex näis väga närwilik ja hajameelne. Ta nägu läks aga lahkemaks, kui ta Dora'ga küll aega atnadon-sufes oli seisnud.

„A, herra kapten!“ terwitas Coleman defetiivi, kelle praegust elulutjet ta hea meelega tähele ei pannud. „Te olete küll wist tulnud, et pulmakinke tähele panna?“ See juures naeris ta mõnufalt, nagu ta seda iga oma kohmata nalja juures tegi.

„Mõtlesin, et neid ei olegi?“ wastas Jimmy wiisakalt.

„Wäga õige,“ ütles Coleman. „Walton on rikas. Mida wiiksik talle kinkida, mida ta omale ije ei suudaks osta?“

„Kalanuge,“ ütles Joan selle. „Neid ei osta omale üksi inimene ije. D'engi mõne kaasa toonud.“

Coleman ei jallinud hästi Joan'i. Ta suitsetas sigarette, tegi sporti, tantsis miitepeeneid modern tantse ja oli nipsakas, ning Coleman ei warjanud seda oma meelepaha.

„Oleme koos — Parker!“ Nende sõnadega wiis ta Dora lauda ja osutas talle koha. Jimmy istus Joani ja Lamfordi wahela.

„Mõtlege, ma ei tea ikka weel, millise pulmatingi Dora saab,“ ütles Joan. „See peab olema midagi suurepäraast ja haruldast ja ma tean, et Rex ühte kallist pärliket mitte ei ostnud, seletades, see polla weel küllalt ilus.“ Seejuures heitis ta Dorale pilgu ja ohkas.

„Tean, kelle peale Sa mõtled — aga Sa ei tawitsetaks selle peale mõteida,“ sohistas talle Jimmy.

„Oh, armastan väga Dora't, aga Edie oli mu parim sõbranna,“ wastas netu sama waiksel. „Tahaksin, et Rex mitte nii lählu päraast seda naist poleks mõtnud. Aga ometi olen ma rõõmus, et ta seda ükste teeb.“ Siis hakkas ta lõbusalt igasugu asjadest juttu weskima.

Programmi oli väga lihtne. Kui paar registreerimisbüroost tagasi oli, kawatses ta waid ümber riietuda, ja siis koge Walton'i sõiduautoga teadmata kuhu kihutada.

Rex näis waatamata oma eilsete murede peale väga õnnelik ja suutis naewalt oma pilku oma hilgawalt mõrjalit ära pöörda.

Nüüd tõusis Coleman püsti, klaas läes.

„Wean kihla, et ta algab sõnadega „Minu armiad sõbrad,“ sohistas Joan, ja Jimmy wastas tasa: „Wean kihla selle wastu.“

„Minu armiad sõbrad —“ algas herra Coleman — „sel päewal, mis peab laks — rrr — armastawat südant kõitma abielu — rrr — pühade — rrr — sidemetega, on mele kohus, neie õune, ja kõike head soowida, et —“

Lõpuks lõpetas ta oma kõne, ja samal filmapilgul kummardas Parker Waltoni tooli kohale ja sohistas talle midagi kõrwa.

„Miks siis Rex wälja läheb? päris Joan mõdrastawalt, kui ta wend toast lahkus.“

Coleman wiipas Parkeri lähemale ja waretas temaga paar sõna, siis noogutas ta peaga ja kõneles Dora'ga, kes seepeale midagi Jimmy'le ütles, mida ka Joan kuulda wiis.

„Ta palus Parker'it, et ta talle meele tuletaks, kui kell on kümme minutit üle kümne,“ ütles ta ärewalt. „Kui ta seda ometi ei teeks! Tal on kirj allatuste jaoks. Arwatawasti toob ta oma pulmatingi.“

Möödus wiis minutit... kümme minutit, ja Rex Walton ei tulnud tagasi. Coleman waatas fella.

„Tuleks meie noorele sõbrale meele tuletada, et tal launis tähtis asi kell pool üksteiskümmend ees,“ ütles ta naljatades.

Kui jälle wiis minutit oli möödunud, lahkus Parker toast, kuid tuli koge jälle tagasi.

„Herra Walton'i pole majas enam leida, herra,“ teatas ta.

Ja kõige õffimise peale waatamata polnud Rex Walton'i enam leida. Ta oli kadunud, ja teegi polnud näinud teda lahkuwat.

Kui Jim Parker'iga ühes sinna tuppa läks, kus Rex Walton ümber riietuma pidi, nägi ta koge, et see juba sündinud oli, sest kuub ja wõddilised püksid, mis tal seljas olid olnud, lamafid toolil.

„Ta palit on kadunud, herra“ tähendas Parker, „ja ka ta kübar.“

„Mis tuba asub siin kõrwal? küsis Jim, kuna ta korridoori astus.

„Breitl Coleman't tuba, herra.“

Teener awas ufje suure, ilusasse moga-
distuppa, kus seiðd faks walmis pakitud
kohwrit pörandal, kuna lahtine kästastu le-
bas moodil.

„Kas tõite Teie ta siia, wõi tuli ta üksi
üles?“

„Mäitafin talle teed, herra. Ta palus mind,
omale meele tuletada, kui kell on kümme mi-
nutit üle kümne, siis tahtis ta siit midagi
tuna.“

„Ümber riietuda ta ei tahtnud?“

„Ei, alles tagasi jõudes.“

„Kas wõib tähelepanemata alla minna?“

„Ma ei tea seda, herra,“ wastas teener
wiivitades. „Küsin järgi.“

Kuna Jim uurimist jatkas, läks Barfer
minema, et küsimuse kohta teateid pärida;
peagi tuli ta tagasi ning teatas, et üksti all
peigmeest pole näinud.

„Kas on majal mõni teine wõlakaat?“

„Siin on kõrwaltrepp teenijaskonnale,“
ütles teener ja wiis ta koridoori lõppu, kus
üks pöördtrepp alla keldrisse wiis. Maapinna
fõrgusel filmas Jim ust, ja kui ta selle awas,
filmas ta oma ees wäikeste õue ning selles
teise ufje.

„Kuhu see läheb?“ küsis ta.

„Auiitfale, kus asuwad garaashid ja tallid,
herra.“

Jim läbistas õue ja tegi kindlaks, et ka
see ufje oli lukutatamata. Sadas parajasti
ägedat wihma, ja nullits oli täitfa tühi. Hoo-
limata ägedast sajuft sammus Jimmy nullitsa
lõpuni, ilma et kedagi oleks kohanud, kes oleks
näinud kadunud peigmeest. Ta läks sõõgituppa
tagasi Dora oli lahtwata ja näis haige, kuna
Joan waatamata oma kahwatuje peale näis
julge ja ijeteadew olewat.

„Mis on juhtunud, Jimmy?“ päris ta.

„Ma ei oska aru saada,“ wastas see õigu
kehitateks. „Oli Rex'il raha kuufas, Joan?“

„Meiu noogutas pead. „Jah, suur summa
— kolm wõi nelituhat naesterlingit panga-
tähtedes,“ ütles ta. „Seda ütles ta mulle täna
hommikul, ei seletanud aga, milleks seda
waja oli.“

„Kas olete täitfa kindel, et ta majast on
lahkunud?“ küsis Coleman usmatult. „See on
ometi wõimatu! Olen alati herra Walton'i
aumeheks pidanud, kes —“

„Pole põhjust oma waate muutmiseks, herra
Coleman,“ segas Jim wahela. „Ta pole ma-
jast oma tahtmisel lahkunud. Selles olen ween-
dunud.“

Ta läks weelford üles, et Walton'i taskuid
läbi otfida. Need olid tühjad, ja peale ühe
pangatähe, mis nähtawasti unustatud oli, ei

leidnud ta mingisugust raha. Mis põhjustel oli
Rex riideid wahetanud? Ta oli ju alles pärast
tagasttulekut registreerimisbüroost kawatsenud
ümber riietuda. See oli kõige arusaamatum
ast fogu loos. Kui Rex wägisi ära oleks toi-
metatud, siis poleks ta ju end oma ärawiijate
lõbuts ümber riietanud!

Kui ta sõõgituppa tagasi tuli, arwas Jim
kohaseks, jutustade neudeft ähwarduskirjadedft,
mis Rex oli saanud.

Dora imetaolised filmad waatafid talle kind-
lalt otfa, kui ta seda kuulis. Siis ütles ta:
„Palun, ütlege mulle tõtt, herra Sapping. Kas
on Rex elle õhtul poole sõnagagi ütelnud, et
ta ei kawats naitft wõtta?“

„Wastuofsa,“ wastas Jim ruttu, „Ta
oli waga õnnelik ja mõttes ainult Teie peale.“

„Herra Coleman oma kasutama mõttiku-
sega näis peaaegu halefsemiswäärne ja abit.

„Mga niifugufe loo juhtumine on täitfa
wõimatu, mu arwas herra! hüüdis ta ärewalt.
„Kui herra Walton tõesti mitte enam majas
ei wiibi, siis on ta wabal tahtmisel majast
lahkunud.“

„Soowitafin politsei poole pöördä,“ ütles
Jim.

„See oleks skandaal!“ wastas Coleman
ägedalt. „Politseid ei tohi kutsuda, enne kui
kõit — mis iganes wõimalik — tehtud. Wõib
olla, ta on koju läinud.“

Selle peale oli Jim ka juba mõtlenud,
kuid telefoniteel järgipärimine ei annud Cabo-
gan-platfil tagajärgi.

Lõpuks wiis Jim Joan'i koju. Kadunu
polnud weel tagasi jõudnud, ja midagi polnud
ta äraolekust teada.

„Waene Dora!“ ütles Joan niiskete fil-
madega. „See on hirmus — hirmus! Jimmy —
kas on ta ehk hulluks läinud?“

Jim raputas pead.

„Kas ufjud et teda mingisugune hädaõht
waritseb?“

„Ma ei tea. Afion seletamatu,“ ütles Jim.
„Kupie pole tänini kedagi tapnud — tänini.
Ja Rex pole mees, kes lafseb end enesetapmisele
kõhutada.“

„Ega ometi ta minewikus midagi ei ole,
Jimmy...?“

„Midagi!“ kiunitas Jimmy elawalt. „Meil
pole omawahel mingisuguseid saladusi. Tõde-
poolest, ainus asi, mida ma temast ei tea, on
see, kuhu ta oma pulmारेfti kawatses teha.“

Ta läks koju, wõttis hinnasedeli taskust
leitnud ifelluloiidnuku küljest ja otfis wäija
wäikeste kausitiu igafugu tiindimäärimisega
oma kooliajast, kus ta eriti hwi oli tunnud
näpujälgede wastu.

Scotland Yard'is puistas asjatundja aga kõik Jimmy sellekohased kahtlused.

Jim hingas kergendatult. Tal oli kummaline kahtlus läbi pea jooksnud.

„Wõite minu näpust jälg,“ ütles ta, ja kui see sündinud oli, raputas asjatundja jällegi pead.

„Ei, herra inspektor, see pole ka Teie näpust jälg.“

Müüd sõitis ta Chelsea'sse, kus Joan talle juba kofas vastu astus. „Ei mingisugust teadet?“ päris ta

„Ei, kahjuks mitte. Aga ma tahaksin ta kammerteenriaga kõneleda, Joan. Wõib olla on Rex temale midagi ütelnud.“

„Lassen ta kutsuda. Tule siisse, Jimmy. Olen meeletu! Kardan, et Rex'ile on midagi lohutamat juhtunud.“

„Sumal hoidku, seda ei usu ma mingisugusel kombel!“ waletas Sepping wahwalt, nägi aga ise, et Joan ei uskunud. „Kuidas on kammerteenri nimi?“

„William Wells,“ oli vastus. „Ta on wanem inimene, kes juba kaua aastaid Rex'i juures on ja temast väga lugu peab.“

Teener, kellele käik oli antud, et ta Wells'i üles saadaks, astus tuppa ja teatas, kammerteener olewat wälja läinud, et ajalehte tuua; praegu ei olla ta weel tagasi jõudnud.

„Kunas ta läks?“ küsis Joan.

„Täna hommikul, umbes kell kümme,“ wastas teener.

Wiies peatükk.

Jimmy ootas tunni, aga kammerteener ei tulnud tagasi. Ta oli kõik oma asjad maha jätanud ja laual seisid alustatud kiri ja wennale kaanad. Kui ta õhtuni weel tagasi polnud jõudnud, siis awaldas Jimmy kõrgis lehtedes mõlema kadunu täieliku isikufirjelduse. Kõrgile politseiasutustele üle riigi anti ette kirjutus, Rex'i otsida. Ka jaamahooned wõeti walwe alla, kuid sellest ei tekkinud muud kui ainult tõmu.

Õhtul hilja otsis Jim Scotland Yard'is Bill Dicker't üles ja see waatas asja peale täitsa tõsise pilguga.

„See oli ainult aja küsimus, mil nad eksproprieerimise jätawad ja teiste abinõude juure asuwad,“ ütles ta. „Kas on Walton'il suur warandus?“

„Ta on peaaegu miljonäär naelsterlingites,“ kostis Jim.

„Õm! Ara nad teda ei tapa, küll aga peidawad nad ta ära ja nõuawad pöörast lunastushinda. See on kurallik falkfond, Jimmy — n. ü. wana, heal alusel töötaw ettevõtte,

felle bürood on korras ja kes oma ektused heaks on teinud. Kui meie kuritegijaid püüda wõime, siis tuleb see sellest, et keespärase kuritegijate kuriteod on dieti ainult katsed. Ja kui üks on õnnetanud, siis on juba raskem, poissi püüda, sest siis ei tee ju ta enam wigu. Tal on siis — et pillikult kõneleda — oma püüwad aadressid ja harubürood ja ta oskab siis hädaohust hoiduda. See on tähtsaim asjaolu. Oleme teinud arutu hulga katsed, et Kupie't lõksu meelitada, aga ta tuuneb kõiki Scotland Yard'i otfirmisemetoode. Ja kui tunqitakse maa-aluse raudtee tunnelli, siis tuleb olla ettemaatlik! Ta ei kohkuts millegi eest, sest ta teab, et tabamisel teda ootab eluaegne wangistus. Ja kui ma temast dieti aru saan, siis lasets ta enese wist parema meelega üles puua. Kas olete oma kammerteenri leidnud? Ei? See on aga imelik! Mis on sellest mehest teada?“

„Mli palju kui mina tean, ainult head,“ ütles Jim. „Ta oli mehaanik meriwäes, enne kui ta algul autojuhina ja siis kammerteenrina teenistusse astus Walton'i juures.“

„Mingisugused jugulased?“

Wend kaanadas. Oleme sinna telegrafeerinud, aga wennial pole tema kohta mingisuguseid teateid.“

„Õm! Kuidas meeldib see noorele daamile?“

„Noor daam on suurepäraselt wahwas meeletu!“ ütles Jim walmustuses.

Ja Dora oli tõepoolest väga kannatlik ja wahwa olnud.

„Ma ei tea seekord tõesti mitte siisse ega wäljapääsu leida,“ jatkas Jim, Rex pole mitte mees, kes niisuguse asjaga efekti pärast hakama saaks.“

Kui ta oma forteri tagasi jõudis, leidis ta seal Dora ja ta isa eest, kes teda ootasid.

„Kas on midagi juhtunud?“ küsis Jim warmalt.

„Ei, meie ei tea midagi, wastas Dora murelikult. „Minult selle leidsin ma.“

Ta ulatas Jimmy'le ehtekarbi, ja kui Jim selle awas, siis ehmatas ta peaaegu, sest seest helkis talle vastu muinasjutlik teemandiehe, mis oli arwatawesti pööraselt kallisk.

„Dora leidis ta oma käsitaskust,“ seletas Coleman pühalikult, „ja mul on wist õigus armata, et see oli Dora jaoks määratud. Kuldsapp, kelle nime leiata kaanelt, seletas, et Walton selle ehtesaja on ostnud päewal enne oma pulmi, ja et selle karbi hind olnud 2580 naelsterlingit.“

„Ja Te leidsite ta oma käsitaskust, preili Coleman?“ küsis Jim mõnikult. „Kus see käsitasku siis oli?“

„Mu woodil.“

„Sahtselt.“

„Jah, olin ta sahtl jätanud, et weel viimastel minutil paar asjakest sisse pakkida, ja täna õhtul, kui ma paar harja wälja wõtsin, leidisin ma ühes nurgas selle karbi.“

„Ja juures polnud mingisugust kirja ega — sedelit?“

„E.“

„Ja enne — arwan, enne kui selle leidsite — kas ei waadanud Teie ka enne läsitaskusse?“

„Ei tea öieti. Tunnen, nagu oleksin seda teinud, kohe pärast seda, kui Rex ära kadus, ja siis ei olnud seda kingitust weel seal.“

Jim näris mõttikult oma huuli. Nii oli kummaline — oli peaaegu õudne. See oli kahtlemata veigemehe pulmakind. Võib olla panti selle Rex — kahjutatsuts — käsitohwrisse?

Kuid selle mõtte heitis ta kohe kõrwale. Rex Walton poleks oma'e kunagi lubanud uskuda, et neiu oma'e tehtud ülekohut lubab mõne kingitusega jälle heaks teha.

„Kas puidub midagi Teie käsitaskust?“ jatkas ta.

„Ei, ma ei usu seda. Dien kõik läbi otsinud, pealegi polnud seal kui palju sees, mis wäärt oleks olnud warastamiseks, kui Teie seda mõtlete.“

Jim ulatas neiule karbi tagasi. „See kuulub muidugi Teile. Ta osteti Teie jaoks, ja mu uurimiste juures pole sel karbil mingisugust wäärtust.“

„Nii tuleb muidugi ajalehtedesse,“ ütles Coleman otiaesist fibrutades. „See asja kirjamine awalikkuse ette on mulle väga piinlik, kapten Sepping. Konserwatiivsed lehed käsitawad küsimust muidugi tagasihoidlikult. Aga odawate lehtede eest on mul hirm. Mehe jaoks nii tähtsas ametis, kui mina, on küsimus saatuslik.“ Ta näis enam hoolitsemat nende mõtete, kui oma tütre walu ja müre eest.

Kui lahkuti palus Dora: „Lubage mulle, et mulle filmapiikselt helistate, kui Teie Rex'ist midagi kuulete, olgu see päewal wõi põjel?“ Ja Jim surus soojalt ta kätt.

Waewalt oli ta woodi heitnud ja tule kütutunud, kui ta teener uksele koputas ja teatas, et keegi olla telefoni juures, ei nimetawat oma nime, kuid nõudwat kapten Sepping'iga rääkida. Jim tõmbas õõluue selga ja läks oma töötuppa.

„Kas on seal kapten Sepping?“

„Jah. Kes on seal?“

„See pole tähtis,“ wastas tundmatu, weidi kare hää. „Minge kohe herra Waltoni korteri ja tühjendage ülemine parempoolne sahtel ta kirjutuslauas. — Kutafel!“

„Kes Teie olete?“

„Nii on rutuline — tühjendage sahtel weel täna. Wõite sinises ümbrikus firi ligi!“

Tasane helin. Teiselpool traadiotjas oli toru maha pandud.

Jimmy riietus kiiresti ja sõitis siis Cadogan-platfile, kus weel kõik walge oli. Joan tui talle wastu.

„On Sul teateid?“ päris ta.

Alti sai Jim aru, et ta huwi selle kummalise loo wastu ei põhjenenud maid sõprusel Rex'iga. Ta filmade ees läks kirjuts. Joan oli nagu üleöö naiseks arenenud ja awaldas tugewat ligiõmbeidubu, mis Jimmyt üllatas ja ühtlast hirmuga täitis.

Ta astus neiuiga elutuppa ja teatas talle telefonikõnelusest. „Rex'i hää! see ei olnud,“ liias ta juure, „ja mul pole aimugi, kus kohalt minuga räägiti. Mu teener katjub seda nüüd teada saada.“

„Smeli!“ pomises Joan. „Aga läheme kohe ta töötuppa.“

See tuba asus esimesel korra maja tagapool küljes: möödulalt juur tuba raamaturiuulitega kõigi seinete ääres ja keset tuba suur kirjutuslaud.

Jim katsus asjata tähendatud sahtlit awada ja pidi lõpuks teenri abiks kutsuma.

„Sahtel on seest terasega kaetud,“ ütles wiimane. „Dien tihti juures wiibinud, kui herra Walton ta awas. Doon kastiitangid; ehk saame sellega hakkama.“

See nõudis palju aega ja pingutatud tööd, enne kui korda läks, wäiteft pragu sahtli ja lauaplaadi wahel lüua. Sellest aga hiilis kirtsas, kollakas suitsuwinetis wälja.

„Sahtel põleb!“ hüüdis Jim, kuna ta kõige suurema ponnistusega luku sahtli murdis. „Looge wett! Ja awage ateni!“

Ta wotas karaff käes, sest ta ei tahtnud ikkagi sahtli siju rikkuda; ja juba ladusti suits, ning ta tõmbas sahtli wälja.

Selles polnud midagi, peale hunniku musta tuha.

Terasseinad ja -põrand olid nii palawad, nagu oleksid nad suuremat palawust kannatanud, kui see wõis tekkida wägiwaldse awamise ajal.

„See tuli siin on lõõmanud juba mitu päewa,“ ütles ta mõttikult.

„Aga kuidas —?“ hüüdis Joan.

Nähtawasti on siin peitunud mingisugune, mulle tundmatu keemia-aine, wõi ka selles sinises ümbrikus, millest mulle teatati; see on aegamisi süttinud.“

Etewaatlikult tõstis ta põlenud paberi wälja ja filmises teda luubi all. Harilikult

hoidub krii alal, aga sel juhtumusel polnud näha ainustki tähte.

Pead raputades vaatas ta Joani otsa.

„Mis see tähendab, Jimmy?“ sofiatas noor neuu hirmunult.

„See ulatab üle minu mõistuse,“ lausus Jim. „Milleks kästi mind sahtli avada — eriti veel siis, kui ta on wargakindel? Ara lase neid jäänuiseid kellelgi puutuda, Joan! Neis võib ikkagi peituda mõni näpunaide.“

Ta otis kogu kirjutuslaua läbi, kuid ei leidnud midagi olulist.

„Kas Rex pidas päewaraamatut?“

„Ma ei usu. Ta pilkas päewaraamatuid.“

Jim vaatas toas ringi ja leidis ühes nurgas suure rahakapi.

„Kas tunned märguõna?“ päris ta.

Joan raputas pead. „Ei, sarnaste asjadega pole mul tegemist olnud. Aga küllap pank teab. Neis asjades oli Rex piinlikult täpipealne.“

„Kõn:lesin täna hommikul Kirdepanga direktoriga,“ ütles Jim. „Oleksin tema käest küsima pidanud.“

„Aga Kirdepank ei tea sellest wist midagi,“ wastas Joan Jim'i imestuseks. „Seal oli Rex'il waid wälke konto. Ta suur konto asub London-Birmingham'i pangas. Sinna pead Sa minema, Jimmy. Rex rääkis hiijuti, et keegi olla ahwardanud, et wõtab temalt kogu ta waranduse, kui ta Dora sofsib. See mõte kiusab ja waewab mind nüüd alati.“

Jim wahtis kahwatatud otsaotsel omaette.

„Miks telefoneeris tundmatu mulle ja mitte siia, kui ta soowis, et päästaksin sahtli?“ pomises ta.

„Oh, võib olla sellepärast, et meie ühendus on katkestatud,“ wastas Joan. „Kõhe pärast pimedaksminemist oli ühendus rikutud; tahtsin Sinu käest küsida, kas Sa midagi kuulnud oled.“

„Katkestatud?“ küsis Jim, kuna ta ruttu päästi tõusis. „Kus kohalt on ühendus siia juhitud?“

Neiu osutas osawalt warjatud ühendusele, mis tungis läbi aknaraami ja mis wäljas nähtawasti piki müüri üles ja alla jooksis.

„On Sul mõni taskulamp?“ küsis Jim. „Nutuga pole ma midagi sarnast kaasa wõtnud!“

Kõhe pärast seda seisis ta, lamp käes, litfas hoomis maja taga ja walgustas walgusjoaga akna ümbrust. Ta nägi kõhe, et juhe läks fitjas tinatorus akna juurest õuemüüri juure ja seal ühines ta wälkese tagatänawa peajuhuga. Ja keset õuemüüri puudus selles juhes umbes kaelalaine osa.

Aegamist tuli Jim majasse tagasi ja saatis teenri sedeliga järgmise politseijaoskonda.

„Juhe on katki lõigatud,“ ütles ta Joan'ile. Mis otstarbel — seda ei tea ma ütelda. Nähtawasti seisis see kellegi huwides, sahtli fise-must päästa, kuna kellelgi teisel weelgi suurem huwi oli, seda takistada.“

„Aga mis see siis kõik tähendab, Jimmy.“ hädaldas noor neuu. „Ma ei saa millestki aru, Jimmy. Tunnen peaaegu — hirmu!“

„Nagu ma seda usufsin!“ kostis Jim naeratahes. Aga ta pill pääsis põlenud paberitel Walton'i kirjutuslaual. See kõik ei wõinud teda küsimuse lahendamisele jügugi lähemale.

Teener tuli tagasi ja tõi Joan'i imestuseks politseiniku kaasa.

„Soowin, et see mees tänase õö selles majas mõõda saadaks,“ ütles Jimmy. „Homme teen ma teised korraldused.“

„Kas kardad mõnda hädaohtu?“ küsis Joan.

„Suguugi mitte,“ wastas Jim kähju. „Aga tahaksin kindlate resultaatideni jõuda.“

Koju jõudnud, wõttis ta ühenduse telefoni-ametiga, ja juba kell kuus hommikul kutsus Cadogan-plats ta toru juure. Kui ta üles oli tõusnud, päris ta filmapiltse, kas on mingisugused teated Rex'i wõi tema kammerteenri Wells'i kohta päralt jõudnud. Ei teatud aga mund midagi, kui et wõimast umbes tund aeg pärast ta lahkumist kodust olla nähtud taksa-meetris Marble Arch'i juurest läbi sõitwat.

Waewalt oli London-Birmingham'i pank oma uksest awanud, kui Jim end direktorile lasi teatada.

„See rõõmustab mind wäga, et tulete, herra Sepping,“ ütles direktor. „Mu kirja olete wist lätte saanud?“

„Ei, ma pole täna weel Scotland Yard'is käinud,“ wastas Jim. „Mida soowite minust? Aga kõigepealt üks küsimus. Kas on herra Walton'ul Teie teraskambris oma safe?“

„Jah,“ oli wastus, „kuid see on tühi. Herra Walton wiis kahessa päewa enne oma kadumist kõik oma wäärtused minema. See oligi põhjuseks, et Teile kirjutasin.“

„Aga tal on ometi siin weel raha?“ küsis Jim.

„Jah, aga kõigest mõnisada naela. Mleme kõik ta paberid rahaks wahetanud, ja peale selle mõnesaja naela wõttis ta kõik oma raha ligi. Tõepoolest —“ lisas direktor aegamist ja rõhutades juure — „tõepoolest, nädal enne ta kadumist maksime talle wälja üks miljon naelsterlingit.“

„Sularahaks?“ küsis Jim usmatult.

„Ameerika waluutas. Ommelikult oli rahaline seisukord wäga soodus.“

„Kas wõite mulle ütelda, kuidas ta raha ära wiis?“ päris Jim elawalt.

Direktor helistas ja nõudis Waltoni'i arwet.

Raamatuteft selgus, et Walton on kolme päewa jooksul miljon naelsterlingit wälja oli wõtnud. 1 300 000 dollarit 5- tuhandelistses rahatähtedes, teisel päewal 1 800 000 dollarit ja kolmandal päewal ülejäägi. Kogu summa oli 4 875 000 dollarit.

„Peale selle wõttis herra Walton kaasa nelituhat naelsterlingit pulmareisiks,“ lisas direktor juure.

„Kas ta Teile midagi lähemat oma pulmareisi siht nimetas?“

„Ei. Herra Walton ei armasta, kui temalt liig palju päritakse. Ta on väga autokraatne, ja kui ma seda kohuseks pidaksin, meele tuletada, milline hulljulguis see on, kui wõetaks niipalju sularaha kaasa, siis wastas ta ainult, et on asja põhjalikult läbi mõtelnud.“

„Kas on pangatähtede numbrid vähemalt üles tähendatud?“

„Ei. Ameerika rahatähtede puhul me seda ei tee. Sain rahatähed New Yorgi Guarantee pangalt, mil on harubüroo City's.“

Jim Sepping mõttles hetke järgi ja jalkas siis: „Preili Walton'i konto pole ometi kahtmenud?“

„Ei, seda mitte, aga wõin Teile konfidentseks ütelda, et see mitte väga suur ei ole, herra Sepping. Isa testamendi põhjal päris herra Walton kaks, ja ta õde ühe kolmandiku. Aga mõni kuu tagasi kandis preili Walton suure osa oma efektidest oma wenna arwele, et teda teatud rahaoperatsioonides toetada, ja ma ei saa teistki, kui et usun, et herra Walton selle asjaolu ära oli unustanud, sest miljon polnud ju tema päralt, waid kuulus ühes kolmandikus ta õele. Walun, ütlege mulle — kas pole raha ta kodus? Kas olete rahakapi awanud?“

„Tulin stia, et märgusõna teada saada,“ ütles Jim endamisi, „ja kawatzen nüüd rahakapi koha awada lasta.“

Ta pööris Joan'i juure tagasi ja ütles talle awalikult, kuidas lood on. „Ney on omale ette kujutanud, nagu oleks Kupiel jõud olemas, teda ruineerida. Seepärast on ta wist oma raha wälja toonud. See on kindlasti rahakapis,“ ütles ta lootusrikkalt.

Kui ta aga Sheffield'i rahawabriku käest järele päris, ehmatas ta.

„Kappi awada, ilma et märgusõna tuntaks, see on wõimatu,“ oli wastus, „ja märgusõna teab ainult herra Walton ise, kuna ta kabi märgusõnaga warustas.“

„Saatle mulle mees, kes oskaks kapi lahti muukida,“ ütles Jim; sellele järgnes teises otjas lühike nõupidamine. Lõpuks tuli direktor telefoni juure.

„Selles otstarbeks tuleks kapp Sheffield'i toimetada. Minus mees, kes sellega hakkama oleks saanud, on rahatappide lahthmuukimise omale elutööks teinud ja asub, kui ma ei eks — praegu wanglas.“

„Kes see on?“ küsis Jim koha.

„Knowles,“ wastas direktor. „Usun, ta on politseile tuntud nime all „Nippy Knowles.“

Seda nime polnud Jim kunagi kuulnud.

Kuues peatükk.

„Nippy? O jah, seda poissi ma tunnen,“ ütles Bill Dicker, kui tema juure nõu küsima tuldi. „Ta oli üks parimaist mehaanikutest Sheffield'i tööstuses, enne kui ta laiale teele kaldus. Mis selle põhjuseks oli, pole ma kunagi öieti mõistnud — wõib olla, et ta küllalt ei teeninud, ja kindlasti peitub selle taga mõni naine, sest ta eelistab kõneleda naissoo usaldamatusest. Wiimane kord mõisteti ta õigeks. Muretsen Teile ta aadressi. Küllap ta kapi awab. Kuid, mis arwab Walton'i adwokaat oma kliendi kadumisest?“

„Ta ei tea midagi,“ lausus Jim. „Kui ta sõjast tagasi jõudis, olla Walton testamendi teinud, aga see ei tähenda ju midagi.“

„Kaha on wist kindlasti rahakapis,“ arwas Dicker. „Murdwarguse katsetest polnud ju midagi näha, eks?“

„Ei. Ei maraskitki. Selles olen weendunud.“

Koha peale selle sõitis Jim autos „Nippy“ forteri poole Bolwer-uulitsjal. Uulits koosnes kahest kiwimüürist, millesse olid lõigatud aknad ja ukseid.

„Herra Knowles? Waatan järgi,“ ütles raswane naine, kes talle awas, ja hakkas ahkides trepist üles ronima. Täti aja pärast tuli ta tagasi.

„Olge lahked, minge üles. Õtse edasi, estmesel korral.“

„Siis!“ hüüti seeft, kui Jim koputas; Jim awas ukse ja astus tuppale.

Mugawalt sisse seatud, imepuhtas toas seisid kõhn, sefkmise kaswuga mees, järgiwarukates, ja praadis omale worstikeft. Tal olid punapruunid juuksed, kõhn, tujane nägu ja jarmprill ninal.

(Järgneb).

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 14 (80)

R	a	v	i	l	a
T	o	r	n	i	o
T	e	m	p	e	l
K	a	s	a	r	i
S	a	m	m	a	l
K	a	a	s	a	n

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Walter Ader, L. Aken, A. Aamisepp, Tiit Ahwen, M. Erusk, E. Emann, Leonid Grigorjew, E. Henrichson, Rud. Kirt, I. Kreek, L. Kirt, K. Kihlefeldt, Walentin Leiner, A. Luha, Joh. Lesk, Lolo Juuse, P. Milifer, L. Mähe, A. Paris, Dolly P., E. Pärn, Marie Paakspu, Ernst Pajjas, Wold. Petersen, Edmund Randmann, O. Riesenkampf, L. Saulepp, Friedrich Rullinkoff, A. Simm, M. Steinberg, Aug. Oskar Tirmann, E. Traumann, Rud. Walter, Weka, Aksel Waik, J. Wall, Feliks Willemson, A. Wälja, C. Wahlmann, Ada Altberg, Üks nimeta.

Tartust: Hedwig Puijas, Hulda Grünberg, A. Haas, Liidia Josep, A. Müller, Rud. Rebane, Leida Reichmann, Aleks. Sabrak.

Pärnust: Harry Alla, „Doora,” E. Kewardt, Milda Kung, F. Kõlwart, Joh. Leppik, Joh. Sai, E. Sirk, T. Tammann, A. Tõns, W. Wuks.

Mõisakülast: W. Lilienblatt, Mihkel Palu, Arn. Reinhaus.

Wiljandist: W. Matsike, A. Tults, Magda Wõsa.

Tapalt: R. Baumann, E. Luuk, H. Mikkin.

Narwast: K. Laasik, O. Rotmann.

Kambjast: Johannes Anilane. **Jõgewalt:** Willem Dawel, R. Terasmägi.

Türlit: Udo Essenson **Kilingi-Nõmmest:** Emilie Grents. **Keelast:** Joh. Gutmann,

Kuiwastest: J. Kolk. **Wiro Roelast:** Adi Kaben. **Aserist:** Hugo Weem, T.

Weigel. **Ahjust:** Peeter Kure. **Rakwerest:** Fritz Kask, Erik Priimann, B.

Mõlder. **Wägewalt:** Kally Murrak, W. Ehrmann. **Kehtnast:** Eduard Narrison,

Jõhwist: J. Wikerpuu. **Otepääst:** Koit Saar. **Keawalt:** E. Rossmann. **Alatskiwilt:** P. Peik. **Koselt:** G. Lindwest.

Kasariist: K. Lemmergas. **Walgast:** Wold. Tamm. **Raplust:** R. Tiisel. **Amblast:** E. Tõnuri. **Ilukast:** Uffert. **Lümmadast:** Peeter Toop. **Nõmmest:** J.

Lippo. **Kuresaarest:** Ed. Kuusk.

Neist wõitsid loosimisel 1) anne Ed. Wilde kogutud teostest: **Dolly P.**, Tallinnast Wittenhofi tän. 2. 2) O. Luts-Indlerlin — **Rud. Rebane** Tartust Weski tän 19; 3) Juh. Liiw — Käkimäe käge

— **Hugo Weem**, Aserist, Tsemendi wabrik.

„Romaani“ talitus.

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924 — üksikuid numbrid wõib saada talitusest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksinumbriga hinnaga 40 mk; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 mk.); 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 mk.); 18 nr. 625. mk.

1922. a. Nr. 2 — 18 üksiknumbrid 30 mk; 6 nr. 170 mk; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{4}$ aastakäik (18 nr.) 500 mk.

Ajakirja „ROMAAN“

sennised 46 romaani.

1. Ahsghada. Joseph Delmont.
2. Ameerika metsikust läänest. Alfred Manns.
3. Ameerika naiskelm. Miriam Michelson.
4. Ameerika nisuwäljalt. Knut Hamsun.
5. Ameeriklase kihlwedu. W. Harb.
6. Anna mulle oma laps. Lenore Pany.
7. Armastuse okastee. H. Courths Mahler.
8. Daam ratastoolil. Sven Elvestad.
9. Griseldis. H. Courths-Mahler.
10. Haaremi wõre tagant. Börge Jansson.
11. India hauasammas. Thea von Harbou.
12. Indialase kingitus. F. C. Oberg.
13. Iseäralik tingimus. H. Courths-Mahler.
14. Kaksindus. Fritz Flechtner.
15. Kollane surm. Karl Rosner.
16. Kui mina kuningas oleksin! Justin Huntly Mc. Carthy.
17. Kukkumine Maelstromi. Edgar Allan Poe.
18. Kuldne katk. Oevre Richter-Frich.
19. Kullakuninga kimbatas. Otto Höcker.
20. Kullikisa. Sven Elvestad.
21. Laane laul. H. Courtsh-Mahler.
22. Linn mere all. Max Pemberton.
23. Lutsiferi silm. Oevre Richter-Frich.
24. Mees, kes maakerast läbi kukkus. Carolyn Wells.
25. Merekarud. Otto Höcker.
26. Mina ütlen ei! Henriette v. Meerheimb.
27. Must täht. Sven Elvestad.
28. Niss Ipsen Bombüllist. E. G. Suliger.
29. Oma maalapike. Otto Höcker.
30. Pime Geronimo ja tema wend. Artur Schmitz r.
31. Punasel kaldal. Anny Wothe.
32. Pudelikuradike. Robert Louis Stevenson.
33. Raudupi perenaine. Rudolf Blaumann.
34. Russalka. Carl A. Tavastjerna.
35. Saare õpetaja. Wilhelm Lobsien.
36. Saladuslik külaline. Jules Verne.
37. Sellegipärast. J. Cotta.
38. Silmad. Rabindranath Tagore.
39. Sinust küll ei lahku ma! H. Courths-Mahler.
40. Skudesnäsi tuletorn. K. H. Strobl.
41. Teraswann. Luise Westkirch.
42. Tähtedewaheline reisibüroo. Hellmuth Unger.
43. Wana kelm. Kálmán Mikszáth.
44. Walaskala jahil. J. C. Sörensen.
45. Wanne. Octave Fenillet.
46. Wäike-Hwammur. Einar Hjörleifsson.

Rokku 14 rahwuse kirjanikkudelt.

„ROMAAN“ pakub määratud lugemiswara, mis iialgi ei wanane.